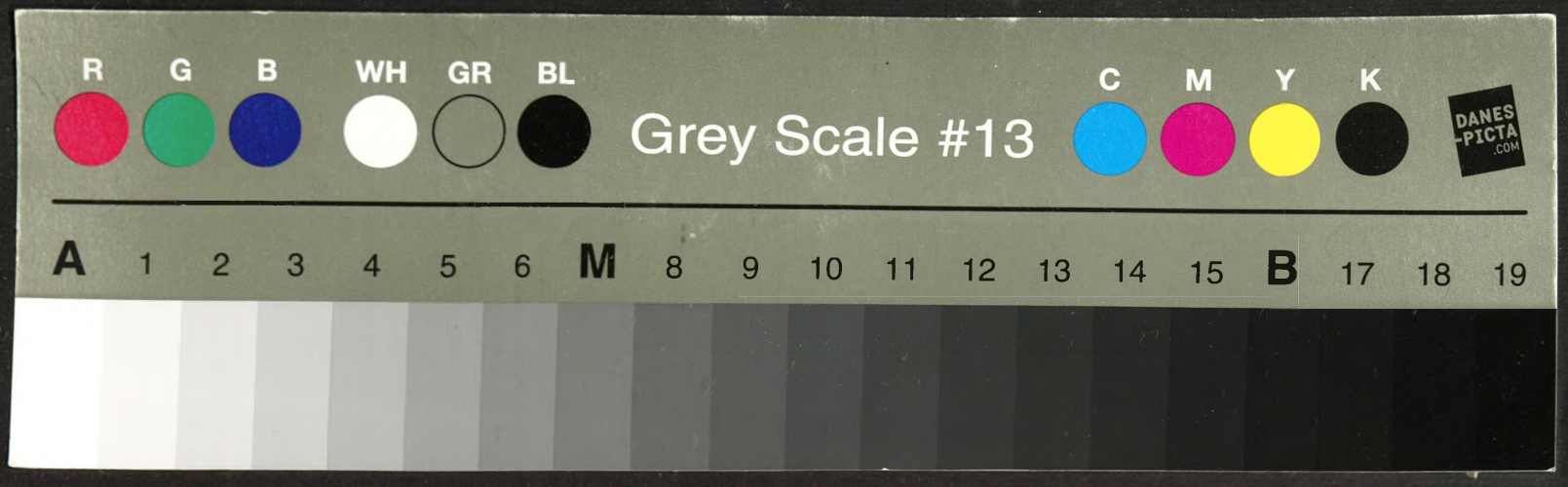

41 47 56

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

JAWNE
[redacted]
Egz. Nr 2

płk dypl. Jan WASZKIEWICZ

ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO

(Skrypt)

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA DZIAŁU ... AKADEMII SZTABU GENERALNEGO ... WOJSKA
01/172
Nr ewid.
BIBLIOTEKA ... AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
Nr 330394

WARSZAWA PAŹDZIERNIK 1969

2-8

21 17 56

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

JAWNE
[redacted]
Egz. Nr 2

płk dypl. Jan WASZKIEWICZ

ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO

(Skrypt)

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA DZ. I
01 172
[illegible]
[illegible]
333094

WARSZAWA PAŹDZIERNIK 1969

2-3

Uwagi do skryptu na 8 ecte,

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O
im.gen.broni K.Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Przekł. prot. 12657

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U.49 Nr 11 poz. 95)
podpis

JAWNE
SŁUŻBOWEGO
[redacted]

egz.nr. 2.

ZATWIERDZAM
SZEF KATEDRY OTK

płk prof. A. MADEJSKI

Płk dypl. Jan WASZKIEWICZ

ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO

/skrypt/

014172
ARCHIWUM BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
933094

WARSZAWA październik 1969 r.

Temat: ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO

Cel skryptu: Zapoznać słuchaczy z podstawowymi zasadami organizacji i kierowania obroną obszaru okręgu wojskowego.

Zagadnienia:

1. Ogólne zadania obrony okręgu wojskowego
2. Organizacja obrony obszaru okręgu wojskowego
3. Kierowanie obroną obszaru okręgu wojskowego

1. OGOLNE ZADANIA OBRONY OKRĘGU WOJSKOWEGO

Na czele sił zbrojnych z ramienia Komitetu Obrony Kraju stoi minister obrony narodowej. Jest on jednocześnie zastępcą przewodniczącego KOK do spraw sił zbrojnych i kierowania militarną obroną państwa.

Głównymi ogniwami jednolitego systemu dowodzenia siłami zbrojnymi na kolejnych szczeblach struktury organizacyjnej są:

- Sztab Generalny - jako główny ośrodek koordynacyjno-planistyczny;
- dowództwa rodzajów sił zbrojnych;
- dowództwa okręgów wojskowych;
- dowództwa związków taktycznych, samodzielnych oddziałów;
- sztaby terytorialne.

Okręgi wojskowe stanowią pośrednie ogniowo w jednolitym systemie dowodzenia ministerstwa obrony narodowej siłami zbrojnymi. Są one zasadniczym operacyjnym, jednolitym ogniwem dowodzenia podległymi jednostkami wojsk lądowych /operacyjnych i OTK/ oraz nadrzędnymi komórkami zarządzania - głównie w sprawach pracy partyjno-politycznej, kwatermistrzowskich, finansowych, mobilizacyjno-uzupełnieniowych, garnizonowych, kwaterunkowych i innych - w odniesieniu do wojsk niepodporządkowanych organizacyjnie dowódcy okręgu. Dowództwa okręgów wojskowych kierują i koordynują pracami w dziedzinie przygotowania sztabów i wojsk terytorialnych w obronie obszaru okręgu w ramach ogólnego systemu OTK.

Do zadań dowództw okręgów wojskowych należy:

a/ <u>W zakresie przygotowania i utrzymania wojsk</u>:

- planowanie i kierowanie procesem osiągania gotowości bojowej wojsk operacyjnych i OTK zgodnie z planami mobilizacyjnymi i operacyjnymi;
- wydzielenie ze składu okręgu wojsk operacyjnych;
- zapewnienie przemarszu wojsk własnych i sojuszniczych przez terytorium okręgu;

- planowanie, organizowanie i szkolenie rezerw i uzupełnienie nimi wojsk operacyjnych i OTK;

b/ W zakresie obrony terytorium okręgu:

- planowanie, organizacja i dowodzenie obroną okręgu wojskowego w tym: ochrona i obrona granicy państwowej przylegającej do obszaru okręgu; zwalczanie desantów powietrznych i morskich; obrona wybrzeża morskiego we współdziałaniu z marynarką wojenną; ochrona i obrona obiektów oraz udzielenie pomocy układowi terytorialnemu w zwalczaniu dywersji; likwidacja skutków uderzeń jądrowych na obiekty i jednostki wojskowe w tym udzielenie pomocy układowi terytorialnemu i funkcjonalnemu; zapewnienie funkcjonowania stałych i tymczasowych rejonów przeładunkowych we współdziałaniu z układem funkcjonalnym i terytorialnym;

- planowanie i organizacja łączności dowodzenia, współdziałania i powiadamiania;

- koordynowanie - w dziedzinie wojskowej - wysiłków obronnych województw, wydawanie dyrektywnych zaleceń obronnych wojewódzkim komitetom obrony w razie przerwania łączności z kierownictwem państwa, poprzez pełnomocnika KOK;

- udzielania pomocy układowi terytorialnemu w utrzymaniu porządku i bezpieczeństwa publicznego;

- gromadzenie i przechowywanie zapasów materiałowo-technicznych dla zaopatrywanych jednostek w ilościach nakazach przez władze centralne;

- planowanie, organizacja oraz zabezpieczenie materiałowo-techniczne i medyczne, obsługa organów i jednostek wojsk OTK, a także - w ustalonym zakresie - układu funkcjonalnego i terytorialnego.

Oprócz wymienionych zadań każdy z okręgów wojskowych może dodatkowo realizować zadania typowe dla danego terytorium. Rola i znaczenie poszczególnych zadań mogą mieć różny zakres wynikający z podziału administracyjnego naszego kraju, z ich położeń w stosunku do granic państwowych, szlaków komunikacyjnych, rubieży wodnych i warunków ekonomicznych. W tym ujęciu dla przykładu głównym problemem dla pomorskiego

okręgu wojskowego będzie obrona wybrzeża morskiego, dla śląskiego okręgu wojskowego - zapewnienie funkcjonowania górno i dolnośląskiego okręgu przemysłowego, a dla warszawskiego okręgu wojskowego, przez który przechodzą główne drogi tranzytowe zapewnienie funkcjonowania rejonów przeładunkowych i przepraw na rzekach: BUG i WISŁA. Będzie to zależało przede wszystkim od konkretnych sił i środków, którymi nieprzyjaciel może oddziaływywać na obszar danego okręgu.

A. Osiąganie gotowości bojowej

W zakresie realizacji przedstawionych zadań okręgi wojskowe kierują się ustaleniami i normami narzuconymi przez Sztab Generalny oraz ważnością zadań realizowanych w poszczególnych okresach obronnych państwa. Są to okresy:

- pokoju;
- zagrożenia, w tym stan podwyższonej obronności kraju i bezpośredniego zagrożenia państwa;
- wojny.

Odpowiednio do tych okresów kształtuje się gotowość bojową wojsk operacyjnych i OTK przyjmując ich stan za:

- stałą /pokojową/ gotowość bojową;
- podwyższoną /niepełną/ gotowość bojową;
- pełną gotowość bojową.

Realizując zadania w zakresie gotowości bojowej wojsk operacyjnych i OTK oraz uwzględniając zadania i charakter przyszłych ich działań należy wyprzedzać wprowadzeniem poszczególnych stanów gotowości w jednostkach podporządkowanych okręgom. Ogólnie rzecz biorąc, według pokojowej gradacji gotowości bojowej, poszczególne rodzaje sił zbrojnych i wojsk można ustawić w następującej kolejności:

a/ wojska obrony powietrznej kraju;
b/ lotnictwo operacyjne i marynarka wojenna;
c/ wojska lądowe w tym:
   - wojska operacyjne;
   - wojska ochrony pogranicza;
   - wojska obrony wewnętrznej.

d/ inne rodzaje wojsk i służb zabezpieczające działania podstawowych rodzajów sił zbrojnych i wojsk na obszarze kraju;
e/ jednostki szkolne i zapasowe.

Do zasadniczych czynników, które kształtują tę kolejność, a jednocześnie wpływają na tzw. stałą /pokojową/ gotowość bojową wojsk, należą:

- stopień organizacyjnego rozwinięcia w stosunku do stanu okresu wojennego;
- techniczna sprawność uzbrojenia i sprzętu wojennego;
- sposób przechowywania zgromadzonych zapasów;
- systemu dowodzenia i mobilizacyjnego rozwinięcia;
- systemu alarmowania i powiadamiania oraz rozwinięcia służb dyżurnych;
- stopień poboru i szkolenia bojowego;
- stopień przygotowania wojsk i obiektów do obrony.

Jeśli chodzi o stan organizacyjnego rozwinięcia, to można wyróżnić sztaby, oddziały i związki w pełni rozwinięte, o niepełnych stanach osobowych i skadrowane oraz formowane w czasie mobilizacji.

Pokojowe etaty oddziałów i związków rozwiniętych są zbliżone lub identyczne z etatami wojennymi. Mają one pełne etatowe wyposażenie i uzbrojenie oraz około 80-100% ukompletowania stanu osobowego. Żołnierze rezerwy mogą być powołani do oddziału w trybie alarmowym zarządzonym przez dowódcę związku taktycznego.

Oddziały i związki o niepełnych stanach osobowych mimo niemal pełnego wyposażenia w sprzęt bojowy i uzbrojenie mają niższy stan ukompletowania stanu osobowego. Niemniej jednak są one w stanie - bez dodatkowego uzupełnienia - wyjść w sposób zorganizowany wraz z całym wyposażeniem i zapasami z rejonów dyslokacji stałej do rejonów alarmowych lub ześrodkowania, a częścią sił wziąć udział w wykonaniu typowych dla nich zadań.

Najniższy stopień gotowości bojowej mają oddziały i związki skadrowane. Jednostki te dysponują pełnym uzbrojeniem jednak ukompletowanie stanu osobowego i niekiedy sprzętu transportowego uniemożliwia im jednoczesne wyjście ze stałych

garnizonów całością sił. W tym celu konieczne jest uprzednie uzupełnienie kierowcami i niezbędnymi specjalistami, a niekiedy pojazdami mechanicznymi.

Wynika stąd, że w zależności od organizacyjnego rozwinięcia i rodzaju jednostek - mają one zróżnicowany stopień pokojowej gotowości bojowej i związany z tym zakres przedsięwzięć przygotowawczych niezbędnych dla osiągnięcia pełnej gotowości bojowej, co z kolei ma wpływ na gotowość do rozpoczęcia wykonywania planowanych dla nich zadań bojowych.

Aby wojska okręgu były stale gotowe do wykonywania w krótkim czasie niezbędnych przedsięwzięć z zakresu osiągania pełnej gotowości bojowej, konieczne jest ustalenie na codzień określonego reżimu dysponowania ludźmi i sprzętem bojowym. Idealnym rozwiązaniem byłoby utrzymanie 100% stanu ewidencyjnego w stałej gotowości do wykonania określonych czynności alarmowych. W praktyce na dłuższy okres jest to jednak niemożliwe do zrealizowania.

W celu niedopuszczenia do obniżania pokojowej gotowości bojowej jednostek, dyrektywa ministra obrony narodowej ustala dolną granicę stanu ewidencyjnego ludzi i sprzętu, utrzymywanych w stałej gotowości do wykonania określonych dla jednostki zadań bojowych lub mobilizacyjnych - i waha się w granicach 70% stanu ewidencyjnego.

Drugim niezwykle ważnym problemem wpływającym na stan gotowości bojowej jednostek jest wysoka sprawność techniczna uzbrojenia i sprzętu.

Eksploatacją i konserwacją techniki bojowej w jednostkach rozwiniętych i o niepełnych stanach osobowych zajmują się w zasadzie etatowe ich obsługi. Dlatego od wyszkolenia i obowiązkowości tych załóg oraz wymagań stawianych przez wszystkich przełożonych zależy w dużym stopniu sprawność techniczna uzbrojenia i sprzętu. W każdej za wyjątkiem baz naprawczych jednostce musi obowiązywać zasada, że pod koniec dnia pracy lub szkolenia każdy egzemplarz uzbrojenia lub sprzętu bojowego musi być technicznie sprawny.

Konieczność osiągania przez jednostkę pełnej gotowości bojowej w krótkim czasie i szybkiego opuszczenia rejonu stałej

dyslokacji zmusza do stałego utrzymywania zapasów ruchomych i doraźnych na środkach transportowych. Dotyczy to szczególnie jednostek rozwiniętych oraz jednostek o niepełnych stanach osobowych i w pewnym stopniu również jednostek skadrowanych.

System dowodzenia wojskami okręgu w okresie pokoju powinien być w maksymalnym stopniu zbliżony do systemu przewidywanego na okres osiągania przez jednostkę pełnej gotowości bojowej i bazować na zbliżonym lub identycznym systemie łączności. Dlatego też w pokojowym systemie dowodzenia dla uzyskania praktycznych nawyków należy częściej posługiwać się tabelami rozmównicznymi, kodowymi itp. wykorzystując wszystkie dostępne kanały łączności z jednoczesnym usprawnieniem systemu alarmowania i powiadamiania.

Istotnym czynnikiem warunkującym osiągnięcie gotowości bojowej wojsk okręgu jest stopień wyszkolenia bojowego żołnierzy, a także przygotowanie oddziałów do wykonywania zadań bojowych w składzie związku taktycznego. Przygotowanie żołnierzy do działań bojowych wymaga dłuższego czasu. W tych warunkach konieczne jest posiadanie przez jednostki /oddziały/ maksymalnej ilości żołnierzy przeszkolonych i przygotowanych do natychmiastowego działania. Temu celowi służy dwukrotne w ciągu roku wcielanie żołnierzy młodego rocznika. Niezależnie od tego na czas przeszkolenia żołnierzy młodego rocznika przewiduje się uzupełnienie jednostek rozwiniętych żołnierzami rezerwy w tzw. "nakładkę".

Oddziały i związki pełną gotowość bojową osiągają wówczas, gdy podległe ukompletowane pododziały i oddziały wraz z należnym im uzbrojeniem, sprzętem bojowym i zapasami przeszły na polowy system eksploatacji, zaopatrzenia i dowodzenia oraz są w pełni gotowe do wykonania typowych dla nich zadań bojowych całością sił.

Osiągnięcie gotowości bojowej w skali okręgu wojskowego, to wydzielenie związków, oddziałów i sztabu armii oraz jednostek frontowych. Osiągnięcie to jest możliwe przy sprawnie działającym systemie mobilizacji.

B. Wydzielenie wojsk operacyjnych ze składu OW

Z chwilą doprowadzenia wojsk w planowanym terminie do pełnej gotowości bojowej, uprzednio wyznaczone oddziały i związki taktyczne wydzielane są ze składu okręgu w skład frontu. W ramach operacyjnego rozwinięcia konieczne jest przegrupowanie wojsk według zasadniczego wariantu planu operacji. Przyjmuje się możliwość rozpoczęcia przegrupowania wojsk zarówno w okresie zagrożenia jak i - w najtrudniejszym wariancie - z chwilą wybuchu wojny.

Stan pokojowego ukompletowania wydzielanych ze składu okręgu wojsk rzutuje na termin rozpoczęcia przegrupowania tych wojsk. Uwzględniając zamiar operacyjny, najszybciej powinny rozpocząć marsz oddziały i związki taktyczne rozwinięte, których uzupełnienie żołnierzami rezerwy odbywa się systemem alarmowym.

Wojska wydzielane ze składu okręgu mogą rozpocząć przegrupowanie z rejonów:

- poprawy dyslokacji pokojowej;
- ześrodkowania;
- alarmowych lub dyslokacji pokojowej.

Najdogodniejsze warunki będą w dwóch pierwszych sytuacjach, ponieważ zostaną zawczasu uzupełnione żołnierzami rezerwy, zasadnicze oddziały, pobrane z gospodarki narodowej planowane zapasy środków materiałowych i sprzętu technicznego, rozkonserwowany sprzęt bojowy i uzbrojenie, załadowane na środki transportowe zapasy ruchome i doraźne. Bardziej skomplikowana sytuacja będzie wówczas, gdy wojska zostaną zmuszone do rozpoczęcia marszu z rejonów alarmowych lub z rejonów pokojowej dyslokacji.

Sprawność przemarszu wojsk operacyjnych zależy w znacznej mierze od faktycznie wykorzystywanych dróg przegrupowania. Dlatego wybiera się je i zawczasu przygotowuje w sensie dosłownym i w pojęciu rozszerzonym /a więc często wzmocniona nawierzchnia dróg, mostów itp. jak i przygotowanie i rozwinięcie warsztatów naprawczych, usługowych, szpitali, przygotowane zapasy niektórych środków materiałowych i innych, takich jak: paliwo, środki żywnościowe itp./

Jako zasadę przyjmuje się, że przemarsz wojsk operacyjnych przez obszar okręgu zabezpieczają siły i środki OTK okręgowego, centralnego i terytorialnego podporządkowania. Do tego celu wyznacza się:

- wojskowe jednostki pontonowe, mostowe, drogowe i kolejowe okręgowego i centralnego podporządkowania;
- zmilitaryzowane siły i środki służby drogowej układu terytorialnego;
- zmilitaryzowane oddziały odbudowy dróg i mostów szczebla centralnego KOK;
- stacjonarne i ruchome warsztaty techniczno-usługowe układu terytorialnego i szczebla centralnego;
- szpitale społecznej służby zdrowia;
- siły i środki garnizonów wojskowych;
- siły i środki systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk wraz z siłami i środkami przeznaczonymi dla organizacji tymczasowych rejonów przeładunkowych;
- tyłowe oddziały wojsk OTK.

Przegrupowujące się wojska operacyjne w zasadzie nie powinny rozwijać własnych sił i środków zabezpieczenia. Mogą je rozwijać w koniecznych wypadkach, to znaczy do pokonywania newralgicznych punktów na drogach przemarszu, gdy siły OTK nie mogą podołać zadaniom.

Regulację ruchu na obszarze okręgu na drogach przemarszu oraz inżynieryjne zabezpieczenie organizują siły i środki obrony terytorium kraju. Maszerujące wojska mogą wystawić na czas przemarszu z macierzystych oddziałów i związków - zależne od potrzeb - dodatkowe posterunki regulacji ruchu lub oficerskie posterunki kontroli.

Główny wysiłek inżynieryjnego zabezpieczenia, okręg wojskowy skupia na rubieżach szerokich przeszkód wodnych.

Przemarszem wojsk operacyjnych przez obszar okręgu kieruje Sztab Generalny bezpośrednio lub przez okręgi wojskowe. Dowództwo armii wydzielonej ze składu okręgu lub przegrupowujących się innych związków jest informowane na bieżąco o położeniu i przebiegu marszu podległych oddziałów związków przez sztaby okręgów i organa kierowania ruchem.

Sojusznicze wojska operacyjne będą wchodzić w obszar okręgu/wzdłuż tras tranzytowych/ na mocy ustaleń dokonanych przez Sztab Generalny w Zjednoczonym Dowództwie Wojsk Układu Warszawskiego. Ruch kolumn sojuszniczych będzie odbywał się według ustalonych harmonogramów ruchu.

Kierowanie ruchem sojuszniczych wojsk operacyjnych koncentruje się w Sztabie Generalnym jako inicjatora, inspiratora, koordynatora i kontrolera przedsięwzięć związanych z przesunięciem tych wojsk.

C. Uzupełnienie sił zbrojnych przez OW

Współczesne środki rażenia eliminować będą z walki w bardzo krótkim czasie całe oddziały, a nawet związki taktyczne. Straty te będą dotyczyć zarówno ludzi, jak i sprzętu bojowego, z wyraźną przewagą strat osobowych wojsk operacyjnych i OTK oraz oddziałów zmilitaryzowanych. Wobec tego uzupełnienie sił zbrojnych, jak również nowe formowania w czasie wojny to jedno z naczelnych zadań okręgów wojskowych.

Zasadniczym czynnikiem, który określa możliwość uzupełniania wojsk w czasie wojny jest, dysponowanie przez okręgi wojskowe: odpowiednio przeszkolonymi lub szkolonymi rezerwami osobowymi pozostałymi po mobilizacyjnym rozwinięciu sił zbrojnych; sprzętem bojowym i środkami materiałowo-technicznymi pozostałymi po mobilizacji /z nadwyżek/ i z bieżącej produkcji oraz z gospodarki narodowej. Zarówno rezerwy osobowe jak i sprzęt wykorzystywane są [illegible] ustaleń szczebla centralnego, przy uwzględnieniu konieczności zachowania ciągłości pracy przemysłu, transportu i rolnictwa.

Ze względu na konieczność maksymalnego skrócenia czasu potrzebnego na przygotowanie i przerzut oddziałów /pododdziałów/ uzupełnienia do wojsk operacyjnych, a więc także eliminowania pośrednich ogniw dowodzenia, w procesie uzupełniania decydująca rola przypada w wojskach lądowych - okręgom wojskowym, w wojskach innych rodzajów sił zbrojnych - ich dowództwom /szefostwom/.

Przewiduje się uzupełnienie strat metodą:

SZKOLENIOWA DZ... Nr ewid.....

- bieżącą /według planu/;
- na zapotrzebowanie /kompleksowe/.

Bieżące /planowane/ uzupełnianie prowadzi się w celu wyrównania przewidywanych, codziennych strat. Uzupełnianie to polega na kierowaniu do jednostek walczących grup żołnierzy tylko z bronią i wyposażeniem osobistym, kompletuje się nimi obsługi, załogi i zespoły, obsługujące sprawny lub wymagający tylko drobnej naprawy sprzęt bojowy. Uzupełnienie bieżące realizuje się przez cały czas trwania działań wojennych z takim wyliczeniem, aby oddziały uzupełnienia docierały do wojsk walczących pod koniec każdego dnia walki.

Uzupełnienie strat na zapotrzebowanie, w przeciwieństwie do planowanego, realizuje się kompleksowo - przez dosyłanie do wojsk frontu jednostek w pełni zorganizowanych, uzbrojonych i wyposażonych, zdolnych do zamiany oddziałów, a nawet całych związków taktycznych, tych mianowicie, które utraciły zdolność do prowadzenia dalszych działań bojowych. Dokonuje się to w relacji: - okręgi wojskowe - armie i frontowe jednostki rodzajów wojsk i służb, wydzielone z tych okręgów.

Podstawowym źródłem uzupełnienia są jednostki zapasowe i rezerwowe rozmieszczone na obszarze okręgu, otrzymujące rezerwistów z poszczególnych WSzW oraz z jednostek szkolnych.

Potrzeby rezerw osobowych stacjonarnych jednostek OTK zaspokaja się według zasad terytorialnego uzupełnienia w relacji PSzW - jednostka. Jednostki manewrowe OTK zaspokajają swoje potrzeby w PSzW, na terenie których prowadzą działania bojowe.

O uzupełnieniu jednostek wojsk OTK żołnierzami "deficytowych specjalności", decydują sztaby okręgów wojskowych, a w przypadkach szczególnych - Sztab Generalny.

D. Ochrona granicy państwa

W komplecie zadań z zakresu obrony obszaru okręgu na plan pierwszy wysuwa się zadanie ochrony granicy państwa, ponieważ to zadanie jest realizowane w warunkach pokoju[x/].

x/ Z tą różnicą, że w okresie pokoju udział OW w realizacji tego zadania jest ograniczony do niektórych tylko zasadniczych spraw.

Zasadniczym celem tej ochrony jest zahamowanie wszelkiej penetracji elementów wrogich, dywersyjnych i wywiadowczych w głąb kraju oraz wyeliminowanie innych form naruszenia granicy państwowej.

Do zakresu działań WOP należy:

- zapobieganie, przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości skierowanej przeciwko nienaruszalności i bezpieczeństwu granic państwowych;
- przeprowadzanie kontroli osób i środków transportu w przejściach małego ruchu granicznego;
- zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w pasie granicznym;
- nadzór nad przestrzeganiem przepisów w zakresie ochrony granicy państwowej obowiązujących w strefie nadgranicznej i pasie granicznym;
- ochrona nienaruszalności znaków i urządzeń granicznych, ich konserwacja i odtwarzanie;
- nadzór nad przestrzeganiem przez wszystkie statki przepisów obowiązujących na morskich wodach wewnętrznych i w strefie wód terytorialnych;
- wykonywanie czynności należących do działania organów administracji celnej;
- prowadzenie postępowania przygotowawczego w sprawie przestępstw granicznych i ujawnionych przez organa WOP sprawach karno-skarbowych;
- współdziałanie w zakresie ochrony granic z organami ochrony granic państw sąsiednich;
- współdziałanie z wojskami OPK w zakresie kontroli obszaru powietrznego PRL.

W ochronie granicy państwa w okresie ~~zagrożenia i~~ wojny biorą udział siły i środki WOP, układu terytorialnego powiatów nadgranicznych oraz wydzielone oddziały /pododdziały/ innych jednostek okręgów wojskowych. Siły te mogą współdziałać z oddziałami rozpoznania radioelektronicznego i lotnictwa myśliwskiego wojsk OPK, jak również z siłami i środkami nadgranicznych powiatowych komend MO. Istotnym, często decydującym o skuteczności ochrony granicy jest masowy udział społeczeństwa, jego czujność i zaangażowanie.

Z analizy dotychczasowych stanów napięć w sytuacji międzynarodowej wynika, że przedsięwzięcia wzmacniające ochronę granicy państwowej realizowane są stopniowo, w miarę narastania zagrożenia.

W okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa jednostki WOP wykonują swe zadania zasadniczo metodami i siłami czasu pokojowego. Ponadto w okresie tym jednostki WOP, pod pozorem różnych zabiegów ćwiczebnych, rozwiną się do pełnych stanów wojennych oraz przygotowują się do realizacji zadań w kolejnych okresach zagrożenia.

Do najbardziej charakterystycznych czynności realizowanych w tym okresie należy:

- zwiększenie kontroli i nadzoru nad organizacją pełnienia służby granicznej, zwrócenie szczególnej uwagi na sposób zabezpieczenia głównych kierunków zagrożenia oraz gotowość bojową pododdziałów granicznych i odwodowych.

Utrzymanie w należytym stanie urządzeń inżynieryjno-technicznych stosowanych do ochrony granicy, a zwłaszcza systemu radiolokacyjnego, urządzeń noktowizyjnych, pasa kontrolnego i wież obserwacyjnych;

- prowadzenie rozpoznania przypuszczalnych rejonów zrzutowisk i bazowania grup dywersyjno-rozpoznawczych oraz rejonów działalności elementów rewizjonistycznych w pasie granicznym;

- przygotowanie i przyjęcie pod ochronę przewidzianych planem obiektów komunikacyjnych i gospodarki narodowej;

- organizację sprawnego przepuszczenia przez granicę jednostek i transportów wojsk operacyjnych.

W okresie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa jednostki WOP przechodzą w pełne podporządkowanie okręgom wojskowym oraz przystąpią do pełnienia służby granicznej na dany okres z równoczesną gotowością realizacji zadań przewidzianych na okres wojny.

E. Obrona przeciwdesantowa

Jedno z zasadniczych zadań okręgów wojskowych jest zwalczanie nieprzyjacielskich desantów powietrznych i morskich o różnym przeznaczeniu. Zwalczanie powietrznych i morskich desantów odbywać się będzie bądź to w ramach operacji, bądź też działań przeciwdesantowych organizowanych w zasadzie siłami i środkami wojsk OTK oraz układu terytorialnego, a w szczególnych wypadkach również siłami i środkami wojsk operacyjnych.

Operacje przeciwdesantowe będą organizowane przez dowództwa okręgów wojskowych przeciwko dużym zgrupowaniom desantowym nieprzyjaciela, stanowiącym poważne zagrożenie, samodzielnie lub w systemie przeciwdesantowej operacji wyższych związków i dowództw, wówczas może on podlegać dowódcy frontu.

Uwzględniając poglądy teoretyków zachodnich w ewentualnej przyszłej wojnie desanty mogą być wykorzystane prawie w każdym rejonie geograficznym. Mogą one osiągnąć zaskoczenie w skali operacyjnej, a nawet strategicznej, realizować różne zadania na rzecz wojsk lądowych, jak również prowadzić operacje samodzielnie.

Analiza przypuszczalnej skali i metod działania nieprzyjaciela prowadzi do wniosku, że wojska zwalczające desant mogą się spotkać z siłami działającymi zarówno w sposób ześrodkowany, jak też i rozśrodkowany. Może w konsekwencji zmusić do stosowania w działaniach przeciwdesantowych niektórych zasad działań przeciwdywersyjnych, a w niektórych wypadkach nawet - do przejścia całością sił do działań typu przeciwdywersyjnego. Ma to z kolei istotne znaczenie dla organizowania i prowadzenia walki z desantem. Inaczej bowiem będzie organizowane i prowadzone zwalczanie desantów działających w sposób zorganizowany w celu np. opanowania ważnych rejonów okręgu, inaczej zaś desantów, prowadzących działania w sposób rozśrodkowany, o charakterze zbliżonym do działań dywersyjno-rozpoznawczych.

Problemy obrony przeciwdesantowej, jako integralnej części operacyjnej obrony okręgu, należy uwzględniać już w okresie pokoju w ramach planowania obronnego. Zawczasu planuje

się sposób przygotowania i użycia odpowiedniej ilości sił i środków niezbędnych do zwalczania desantów nieprzyjaciela w przypuszczalnych rejonach jego desantowania. W tym celu powinny być rozwiązane między innymi następujące problemy:

a/ ocena przeciwnika:

- ocena orientacyjnych sił i środków i ich realnych możliwości;
- ustalenie rejonów i obszarów, w których istnieją sprzyjające warunki zarówno z punktu widzenia operacyjnego i geograficznego do lądowania desantów;
- określenie przypuszczalnego czasu i warunków sytuacji operacyjno-strategicznej, w jakich powstaną największe możliwości wysadzenia przez nieprzyjaciela desantu w przewidywanych rejonach oraz w jakiej sile i w jakim celu desanty te mogą być użyte;

b/ ocena sił własnych:

- możliwości sił własnych w poszczególnych sytuacjach wojennych;
- stopień rozwinięcia wojsk okręgu zwłaszcza OTK w poszczególnych okresach zagrożenia;
- potrzeby mobilizacyjne aktualne i perspektywiczne w zakresie stanów osobowych oraz środków technicznych;
- organizacja dowodzenia i współdziałania.

c/ decyzja odnośnie wykorzystania sił własnych:

- określenie operacyjnego zamiaru rozbicia desantu w poszczególnych przewidywanych rejonach jego lądowania;
- ustalenie zadań dla sił i środków układu terytorialnego w poszczególnych rejonach działań przeciwdesantowych;
- ustalenie rozmieszczenia jednostek będących w dyspozycji okręgu i władz nadrzędnych odpowiednio do przewidywanych wariantów i sposobu ich wykorzystania w poszczególnych rejonach lądowania sił nieprzyjaciela;
- ustalenie zasad współdziałania między siłami i środkami podporządkowanymi okręgowi, sąsiadami oraz z układem terytorialnym;
- organizacja powiadamiania o miejscach i czasie lądowania desantu oraz system rozpoznania na okres prowadzenia działań przeciwdesantowych;

- określenie przedsięwzięć przygotowawczych o charakterze ochronno-obronnym w celu wzmocnienia ochrony i bezpośredniej obrony szczególnie ważnych obiektów w rejonie lądowania desantu nieprzyjaciela.

Decyzja, musi uwzględniać, że realizacja powyższych przedsięwzięć będzie odbywała się tymi samymi siłami, które muszą być gotowe do wykonania innych zadań okręgów.

Kompleksowe i właściwe rozwiązanie tych problemów umożliwia określenie szczegółowych - zadań dla poszczególnych sił OTK oraz najbardziej celowe rozmieszczenie wojsk i ich właściwe przegrupowanie w zależności od zmian w sytuacji operacyjnej. Zapewni to z kolei, w zależności od rejonu wysadzenia ewentualnych desantów nieprzyjaciela, warunki do szybkiej lokalizacji desantu w określonym rejonie i wprowadzenie do walki w możliwie krótkim czasie sił głównych okręgu. Siły desantu należy lokalizować w miarę możliwości na obszarze uniemożliwiającym nieprzyjacielowi zrealizowanie zadań, a jednocześnie sprzyjającym prowadzeniu działań przeciwdesantowych.

W działaniach przeciwdesantowych nie należy ograniczać się jedynie do rozbicia i rozproszenia desantu, wówczas bowiem nieprzyjaciel może bardzo szybko uporządkować je i przejść do działań dywersyjnych. Dlatego w tego rodzaju działaniach należy uporczywie dążyć do całkowitej likwidacji sił nieprzyjaciela.

W operacji przeciwdesantowej zasadniczą rolę odgrywają wojska okręgowe i centralnego podporządkowania. Rola jednostek układu terytorialnego sprowadza się do ograniczenia swobody działania i nękania sił nieprzyjaciela oraz wzmocnienia ochrony i obrony najważniejszych obiektów, które mogą być celem ataków przeciwnika. Dzięki dużemu nasyceniu obszaru okręgu siłami i środkami układu terytorialnego i ich rozśrodkowanemu rozmieszczeniu, nieprzyjaciel będzie zmuszony do prowadzenia działań w izolowanych rejonach, co z kolei sprzyja jego rozbiciu i całkowitej likwidacji przez zasadnicze siły wyznaczone do walki z desantem.

Należy jednak zaznaczyć, że walka z desantem może przebiegać w warunkach stosowania przez nieprzyjaciela broni jądrowej

Uderzenia jądrowe mogą nastąpić w okresie poprzedzającym lądowanie desantu oraz podczas podchodzenia wojsk OTK do rejonu lądowania. W tej sytuacji najbardziej zagrożonym jest zasadnicze zgrupowanie przeznaczone do rozbicia sił nieprzyjaciela, którego obronę można zapewnić początkowo przez odpowiednie rozśrodkowanie i częste zmiany rejonów wyjściowych zajmowane w zasadzie w warunkach ograniczonej widoczności oraz maskowania, w późniejszym zaś okresie, z chwilą nawiązania przez te siły walki z desantem, przez szybkie i zdecydowane wykonanie uderzeń na wybranych kierunkach, a po wykonaniu ataku ponowne rozśrodkowanie.

Cechą charakterystyczną działań przeciwdesantowych będzie powstawanie wielu oddzielnych ognisk walk. Na kierunkach tych ognisk będą działać jednostki okręgowe, centralnego podporządkowania, zaś w samych ogniskach - siły i środki układu terytorialnego broniące ochraniane obiekty. Nie wyklucza to jednak możliwości prowadzenia przez siły układu terytorialnego, zwłaszcza pułki i brygady obrony terytorialnej, aktywnych działań zaczepnych na określonych kierunkach, szczególnie podczas walki przeciwko mniejszym samodzielnie działającym siłom desantowym nieprzyjaciela lub oddziałom desantowym walczącym na drugorzędnym kierunku.

Rozbicie desantu powinno być dokonane w zasadzie w jak najkrótszym czasie, co zmusza do prowadzenia działań bojowych zarówno w dzień jak i w nocy, rozwijania wojsk do walki z marszu po krótkim przygotowaniu ogniowym, zdecydowanego rozstrzygania walki manewrem i ogniem, szybkiego pokonywania i przekraczania zapór oraz zdecydowanego przenikania drobnych pododdziałów w głąb ugrupowania nieprzyjaciela.

Walkę z desantem można umownie podzielić na trzy kolejne etapy[xx/]. W pierwszym etapie "blokad[illegible]" następuje zwalczanie lądującego desantu przez najbliżej znajdujące się siły układu terytorialnego, a niekiedy okręgowego podporządkowania z jednoczesnym wzmocnieniem ochrony i obrony określonych obiektów, które mogą być opanowane lub zniszczone przez nieprzyjaciela oraz ograniczenie mu swobody działania, a także intensywne rozpoznanie.

xx/ W przedstawionym skrypcie umownie zastosowano nazwy do trzech etapów takich jak: "blokada", "rozbicie", "niszczenie"

W drugim etapie "rozbicie", wchodzą do walki z desantem zasadnicze siły przeznaczone do jego rozbicia. Są to najczęściej jednostki będące w dyspozycji okręgu i władz nadrzędnych, którym stawia się w zasadzie jednostopniowe zadanie bojowe. W zadaniach tych określić należy: siły nieprzyjaciela, jakie powinny być rozbite, rejon i kierunek działań oraz jeśli uderzenia wykonywane są koncentrycznie, rubież spotkania z jednostkami współdziałającymi.

Zasadniczymi formami działań w tym etapie mogą być:

- natarcie z marszu na doraźnie zorganizowaną obronę;
- bój spotkaniowy z siłami nieprzyjaciela prowadzącymi działania zaczepne;
- natarcie, mogące niekiedy przybierać formę pościgu, za nieprzyjacielem, który prowadzi rozśrodkowane działania w celu np. izolacji rejonu działań, zwiększenia skutków uderzeń bronią masowego rażenia itp.

Główny kierunek uderzenia w działaniach przeciwdesantowych wybiera się przeciwko siłom desantu, stanowiącym najpoważniejsze zagrożenie w strefie prowadzenia operacji /rejonie działań/. Ponadto kierunek ten powinien stwarzać warunki do odcięcia sił desantu od lądowisk, lotnisk, portów itp. oraz zlokalizowania nieprzyjaciela na obszarze, którego czasowe utrzymanie przez siły desantu nie utrudniałoby realizacji innych istotnych przedsięwzięć obronnych, np. w przemarszu wojsk operacyjnych, dowozu środków materiałowych itp.

Na głównym kierunku uderzenia powinna być zapewniona przewaga sił i środków szczególnie w broni pancernej i artylerii, co osiąga się przez odpowiednie ich ześrodkowanie kosztem innych kierunków.

W trzecim etapie operacji przeciwdesantowej, to znaczy po rozbiciu zasadniczych sił nieprzyjaciela, odbywa się najczęściej pościg, którego celem będzie zlikwidowanie i oczyszczenie strefy /rejonu/ operacji /działań/ od drobnych i rozproszonych grup desantowych. Ponieważ według założeń regulaminów państw zachodnich, rozbite pododdziały desantowe powinny przechodzić do działań dywersyjnych /rozproszenia/, a operacja przeciwdesantowa będzie miała tendencje przechodzebua w operację przeciwdywersyjną.

Siły biorące udział w zwalczaniu desantu będą zorganizowane w grupę operacyjną. Siły te mogą otrzymać rejony odpowiedzialności w których prowadzone są różne formy działań bojowych począwszy od wzmocnienia załóg ważnych obiektów, poprzez szerokie stosowanie zasadzek, patrolowanie, demonstracji siły i innych sposobów walki.

Ugrupowanie sił i środków grupy operacyjnej będzie zależało od jej składu, zwłaszcza ilości i rodzaju jednostek wojskowych, sposobu działania nieprzyjaciela i innych czynników właściwych dla operacji przeciwdesantowej. Ogólnie ugrupowanie wojsk w walce z desantem może składać się z:

a/ sił i środków blokujących, w skład których wchodzą jednostki układu terytorialnego przeznaczonego przede wszystkim do działań obronnych, jak np. blokowaniu sił desantu, wzmocnienia ochrony i obrony szczególnie ważnych obiektów oraz doprowadzenia w sprzyjających warunkach /np. przeciwko siłom desantu działającym w rozproszeniu/ działań zaczepnych w celu ograniczenia im swobody manewru.

b/ Zgrupowań uderzeniowych, w których w skład wdhodzą:
- jednostki wojsk obrony wewnętrznej i ewentualnie wojsk operacyjnych okręgowego i przydzielone centralnego podporządkowania, z których organizuje się kilka zgrupowań uderzeniowych do prowadzenia zdecydowanych działań zaczepnych; szkolne i zapasowe jednostki szczególnie pancerne i artylerią najczęściej wykorzystane do wzmocnienia zgrupowań uderzeniowych na głównym kierunku uderzenia;

c/ Odwody tworzone z jednostek przeznaczonych do potęgowania wysiłku zgrupowań uderzeniowych na głównym kierunku uderzenia lub przeniesienia wysiłku na nowy kierunek;

d/ odwody specjalne /oddział zaporowy, inżynieryjny, chemiczny i inne/ odwody te wykorzystuje się przede wszystkim do wykonywania zadań zaplanowanych lub wymagających użycia specjalnego sprzętu technicznego.

Ponadto działania tych jednostek należy osłaniać naziemnymi środkami wojsk OPK, z których mogą być tworzone grupy osłony przeciwlotniczej głównych zgrupowań uderzeniowych.

Cechą charakterystyczną tego ugrupowania będzie to, że w chwili rozpoczęcia lądowania nieprzyjaciela jednostki przewidziane do formowania poszczególnych elementów ugrupowania będą znajdować się w różnych odległościach od rejonu desantowania oraz w różnym podporządkowaniu. Z uwagi na to, wejście ich do walki z desantem może następować w różnym czasie. W szeregu przypadków należy jednak zsynchronizować ich podejście w celu wykonania, aczkolwiek w późniejszym czasie, kilku jednoczesnych uderzeń na niezbyt odległych od siebie kierunkach.

Niezwłoczne zaatakowanie desantu w miarę podchodzenia zasadniczych sił i środków ogranicza jego swobodę działania możliwości wykonania przez niego zadań oraz zorganizowania obrony uchwyconego obszaru, co z kolei stwarza warunki do rozbicia nieprzyjaciela mniejszymi siłami i środkami. Oczywiście stopniowe wprowadzenie sił własnych do walki z desantem musi być poprzedzone wnikliwą oceną czasu, a zwłaszcza ocenę odstępów czasu w jakich będą wprowadzane do walki poszczególne jednostki okręgu. Nie można dopuścić, aby nieprzyjaciel miał możliwość rozbijania kolejno wprowadzonych jednostek przez uzyskiwanie zdecydowanej przewagi w siłach i środkach na odpowiednich kierunkach.

Wprowadzenie całości sił, lecz w późniejszym czasie pozwoli niekiedy nieprzyjacielowi na rozwinięcie zamierzonych działań, zrealizowanie podstawowych zadań oraz zorganizowanie skutecznej obrony opanowanego obszaru, co będzie wymagać większej ilości sił i środków do jego rozbicia.

Dużą rolę w zwalczaniu desantów spełniają wojska OPK i marynarki wojennej. Obok osłony przeciwlotniczej wojsk grupy operacyjnej - głównym zadaniem wojsk OPK będzie zarówno izolacja rejonu lądowania niwprzyjaciela przed dopływem świeżych sił, jak i nie dopuszczenie do ogniowego wsparcia przez lotnictwo walczących wojsk desantowych. Podobną rolę i zadania spełniają jednostki marynarki wojennej w wypadku zwalczania desantu morskiego. Z uwagi na to, że w działaniach /operacji/ przeciwdesantowych będą brały udział różne rodzaje wojsk OTK - konieczne jest dokładne zorganizowanie współdziałania między tymi rodzajami wojsk.

Wzór

W zakresie obrony wybrzeża morskiego - opracowany zostanie oddzielny skrypt.

F/ Obrona przeciwdywersyjna

W planach operacyjno-strategicznych państw imperialistycznych przewiduje się dezorganizowanie w czasie wojny zaplecza przeciwnika przez prowadzenie działań dywersyjno-sabotażowych, zwłaszcza na liniach komunikacyjnych i łączności, naruszanie sprawności systemu dowodzenia i kierowania oraz niszczenie urządzeń, unieruchamianie lub utrudnianie funkcjonowania ważnych obiektów wojskowych i gospodarczych.

Z uwagi na szybki i wszechstronny rozwój sił dywersyjno-sabotażowych /sił specjalnych/ nieprzyjaciela i ich szczególne, dotąd dostosowanie i doświadczalnie nie zbadane możliwości, problem ich wykrywania i zwalczania jest w systemie obrony lądowej okręgu jednym z najistotniejszych.

Zwalczanie sił dywersyjno-sabotażowych noszą nazwę działań przeciwdywersyjnych, na które składają się różnorodne przedsięwzięcia, a które można uporządkować następująco:

- przedsięwzięcia w zakresie wywiadu i kontrwywiadu;
- przedsięwzięcia w zakresie działań psychologicznych;
- zabiegi natury administracyjnej, gospodarczej i karnej;
- maskowanie i mylenie;
- prowadzenie działań bojowych.

Z powyższego zestawienia wynika, że działania przeciwdywersyjne są związane z innymi dziedzinami działalności obronej okręgu i nie są domeną działalności wyłącznie wydzielanych do tego celu sił i środków.

Celem działań przeciwdywersyjnych jest zapewnienie porządku i bezpieczeństwa na obszarze okręgu i skutecznej ochrony i obrony obiektów przez paraliżowanie działalności przeciwnika, a w warunkach sprzyjających - przez rozbicie i ewentualne wyniszczenie jego sił. Warunkiem skuteczności działań przeciwdywersyjnych jest:

- umiejętne stosowanie wszystkich przedsięwzięć z tego zakresu, zapewnienie ich ścisłego związku i możliwości wzajemnego uzupełnienia się;

- wykorzystanie wszystkich rezerw, możliwości i sprzyjających okoliczności, zapewnienie swej działalności poparcia lub przynajmniej przychylnej neutralności ze strony miejscowego społeczeństwa;

- aktywność, operatywność i zdecydowanie aparatu kierującego działaniami i sił prowadzących działania przeciwdywersyjne oraz ciągłość działań;

- pozbawienie przeciwnika możliwości zaopatrywania z zewnątrz.

Działalność przeciwdywersyjna stanowi nieodłączną część ogólnej działalności wywiadu i kontrwywiadu i obejmuje:

- działalność agenturalną prowadzoną na terytorium wrogich państw, a więc u samych źródeł dywersyjnej działalności przeciwnika;

- działalność agenturalną, prowadzoną w łonie sił dywersyjnych przeciwnika, działających na terytorium okręgu, województwa lub powiatu, a organizującym działania przeciwdywersyjne.

Głównym celem działalności wywiadowczej i kontrwywiadowczej jest uzyskiwanie i dostarczenie wiadomości o nieprzyjacielu, jego możliwościach, zamierzeniach itp. Wiadomości uzyskiwane na terytorium wrogich państw, przeważnie mogą dotyczyć spraw ogólnych i perspektywicznych. Natomiast działalność kontrwywiadowcza prowadzona w siłach dywersyjnych nieprzyjaciela, działających na danym terytorium ma charakter z reguły działalności bardziej konkretnej i w szerokim rozumieniu tego słowa operacyjnej, zdolnej dostarczyć danych szczegółowych.

Systemy wywiadu i kontrwywiadu są ściśle ze sobą powiązane i wzajemnie uzupełniają się, a ścisła współpraca tych systemów stanowi o skuteczności działania każdego z nich.

Na osłabienie skuteczności działań przeciwdywersyjnych nieprzyjaciela i spotęgowanie skuteczności obrony mogą mieć, i z reguły mają, istotny wpływ przedsięwzięcia z zakresu wojny psychologicznej realizowane zarówno w okresie pokoju, poprzedzającym wojnę, jak również realizowane na bieżąco w toku tej wojny; odnosi się to zarówno do społeczeństwa i sił zbrojnych nieprzyjaciela, jak i własnych sił zbrojnych.

"Przeciwdywersyjne" oddziaływanie psychologiczne z reguły ma charakter zaczepno-obronny, stąd obrona przeciwdywersyjna jest nie do pomyślenia bez ścisłego powiązania z najszerzej pojętym oddziaływaniem psychologicznym.

Skuteczna obrona przeciwdywersyjna obejmuje szereg przedsięwzięć na pierwszy rzut oka mało mających wspólnego z działalnością obronną w sensie militarnym, a mianowicie: administracyjno-organizacyjnych, gospodarczych i administracyjno-karnych. Przedsięwzięcia te mają lub mogą mieć na celu:

- dostosowanie struktury organizacyjnej państwa, sił zbrojnych itp. do skali zagrożenia i intensywności działań dywersyjnych nieprzyjaciela;

- pozbawienie nieprzyjaciela możliwości wyzyskania słabych stron systemów kierowania działalnością państwa, gospodarki i społeczeństwa, rozbudowanych przecież stosownie do wymagań i potrzeb działalności pokojowej i nie uwzględniających z reguły w stopniu należytym wymagań wynikających z faktu zagrożenia działalnością dywersyjną;

- wykorzystanie wszystkich ukrytych i niedostrzegalnych na pierwszy rzut oka rezerw i możliwości, jakie kryją w sobie społeczeństwo i gospodarka narodowa dla celów obrony, a tym także obrony przeciwdywersyjnej;

- uodpornienie obiektów i systemów obiektów oraz działalności gospodarki narodowej na uderzenia typu dywersyjno-sabotażowego, wzmocnienie dyscypliny społecznej, czujności, podniesienie rangi odpowiedzialności każdego obywatela za stan obronności własnego terenu.

Przedsięwzięcia tego typu mogą dotyczyć różnych dziedzin życia i działalności atakowanego państwa i jego sił zbrojnych, kraju, regionu lub wreszcie pojedynczego obiektu i mieć charakter zarówno administracyjny, jak i w wielu wypadkach - społeczny.

Maskowanie i mylenie, a więc całokształt zabiegów mających na celu ukrycie własnych sił i możliwości oraz zamierzeń, a także wprowadzenia w błąd przeciwnika - są nieodłącznym elementem skutecznej obrony przeciwdywersyjnej na każdym szczeblu organizacji i kierowania tą obroną.

Przedsięwzięcia w tym zakresie muszą być ściśle związane z działalnością wywiadu i kontrwywiadu, oddziaływaniem psychologicznym, realizacją zabiegów w zakresie organizacyjno-administracyjnym i gospodarczym, a także z działalnością bojową sił walczących z dywersją nieprzyjaciela.

Przeciwdywersyjne działania bojowe obejmują dwie podstawowe formy: zaczepną /główną/ i obronną /pomocniczą/. Działania obronne sprowadzają się do zapewnienia silnej bezpośredniej obrony lub ochrony zagrożonym obiektom /jednostkom, instytucjom, osobom itp./, zdolnych do ewentualnego podjęcia swymi siłami szybkiego pościgu i przygotowanie tych sił do walki w wypadku ich zaatakowania przez siły dywersyjne nieprzyjaciela. W warunkach przeciętnych obronne działania przeciwdywersyjne są nieskuteczne, o ile stanowią podstawową formę działań. Mają one istotną wartość jako uzupełnienie działań zaczepnych. Zaczepne działania przeciwdywersyjne polegają na stałym, intensywnym penetrowaniu zagrożonych obszarów przez silne, lekkie i ruchliwe pododdziały poszukujące nieprzyjaciela, zdolne w razie jego wykrycia - przy współdziałaniu z siłami odwodowymi i ochroną stałą obiektów - do natychmiastowej akcji mającej na celu wytrwały pościg, okrążenie, zmuszenie nieprzyjaciela do walki i jego zniszczenie. Skuteczność zaczepnych form działań przeciwdywersyjnych polega na tym, że:

- jedynie one stanowią groźbę dla sił dywersyjnych nieprzyjaciela, zmuszają je do ciągłej zmiany planów, ciągłego przemieszczania się, utrudniają im założenie i korzystanie z baz oraz utrzymywanie kontaktów z ośrodkami dyspozycyjnymi i zaopatrującymi;

- jedynie one są w stanie uprzedzić akcje dywersyjne, uniemożliwić ich rozwinięcie się, a tym samym zapobiec ich ujemnym skutkom;

- tylko one mogą doprowadzić w sytuacjach sprzyjających do tak znacznego fizycznego i moralnego wyczerpania sił przeciwnika, że nie pozostanie im nic innego, jak tylko przyjąć nierówną walkę lub zrezygnować z działalności dywersyjnej i wycofać się z obszaru planowanych działań.

W zwalczaniu grup dywersyjnych i ewentualnego zbrojnego podziemia, główną rolę odgrywają siły i środki układu terytorialnego, które są zdolne do kontrolowania i utrzymania bezpieczeństwa na własnym terenie.

Możliwość wykorzystania zorganizowanych sił układu terytorialnego stwarza dogodne warunki do sporadycznego i krótkotrwałego lecz manewrowego użycia jednostek okręgowych przede wszystkim w rejonach głównego zagrożenia okręgu oraz skupienia niezbędnej liczby sił i środków na zasadniczych kierunkach działań przeciwdywersyjnych w celu przywrócenia w jak najkrótszym czasie naruszonego stanu bezpieczeństwa. W tym celu sztaby okręgów wojskowych przewidują wykorzystanie części sił okręgu do udzielenia pomocy układowi terytorialnemu w zakresie zwalczania dywersji i utrzymania porządku i bezpieczeństwa w rejonie szczególnie zagrożonym, a w ramach obrony przeciwdywersyjnej koncentrują swą uwagę na pomonnicze działanie tj. ochrona i obrona obiektów.

Obiektem nazywamy zakład produkcyjny, miejscowość, urządzenie inżynieryjno-techniczne, komunikacyjne, część terenu itp. mające określone znaczenie wojskowe lub gospodarcze zarówno dla nieprzyjaciela jak i dla sił własnych.

Ze względu na znaczenie wojskowe lub gospodarcze poszczególne obiekty dzielą się na kategorie: specjalną, I, II i III.

Do obiektów kategorii specjalnej zalicza się główne i zapasowe polowe oraz dotychczasowe stanowiska kierowania KOK i działów KOK, w tym stanowisko dowodzenia MON oraz stanowiska dowodzenia dowództw rodzajów sił zbrojnych.

Do obiektów kategorii I zalicza się:

a/ obiekty gospodarki narodowej:

- obiekty gospodarki narodowej i przedsiębiorstwa przemysłowe, jak kluczowe zakłady przemysłu maszynowego, zbrojeniowego i przetwórczego, stalownie, wielkie zakłady energetyczne, chemiczne i inne o znaczeniu ogólnokrajowym lub międzynarodowym, skarbce NBP;

- obiekty komunikacyjne tj. główne węzły komunikacyjne z urządzeniami zabezpieczającymi ich pracę, duże mosty i wiadukty na zasadniczych magistralach komunikacyjnych, porty

i urządzenia portowe, bazy transportu samochodowego, bazy materiałów pędnych i smarów, wielkie zakłady remontowo-naprawcze sprzętu komunikacyjnego, rejony przeładunkowe itp.;

- obiekty łączności, takie jak radiostacje centralne, nadawcze ośrodki telewizyjne, stacje i urządzenia teletransmisyjne, stacje wzmacniakowe, centralne ośrodki pocztowo-telegraficzne, składnice poczt polowych itp.;

b/ obiekty wojskowe:

- stanowiska, magazyny i rejony elaboracji rakiet;
- lotniska i system urządzeń OTK;
- bazy i obiekty marynarki wojennej;
- obiekty koszarowe, strażnice WOP, sztaby i instytucje wojskowe, składy sprzętu wojskowego, uzbrojenia i amunicji szczebla centralnego i okręgowego;

c/ obiekty dowodzenia i kierowania:

- stanowiska dowodzenia okręgu wojskowego, KOPK, SD związków taktycznych;
- stanowiska kierowania WKO i PKO;

d/ obiekty kultury narodowej i nauki, takie jak: unikalne zakłady naukowe, arcydzieła architektury i sztuki;

e/ inne obiekty wymagające szczególnej ochrony i obrony np.: archiwa państwowe, miejsca przechowywania dokumentacji naukowej, technicznej, kartograficznej, geodezyjnej, geologicznej dokumentacji projektowo-technologicznej, budowlanej, patentów itp. oraz niektóre obiekty wyznaczone doraźnie w związku z konkretną ukształtowaną sytuacją.

Do obiektów II kategorii zalicza się:

a/ obiekty gospodarki narodowej:

- zakłady i przedsiębiorstwa przemysłowe tj. kluczowe zakłady przemysłu wydobywczego, energetycznego, maszynowego, chemicznego, zbrojeniowego itp. nie zaliczono do kategorii I, magistrale i urządzenia energetyczne, rurociągi, magazyny i składy zaopatrzenia oraz inne obiekty o znaczeniu ogólnokrajowym lub regionalnym;

- transport i komunikację w tym węzły i urządzenia komunikacyjne nie zaliczone do kategorii I, linie i urządzenia trakcyjne, stacje rozrządowe, rejony przepraw promowych, tunele średnie i małe porty rybackie, obiekty hydrotechniczne na śródlądowych drogach wodnych itp.;

- łączność, tj. system radiowy, telefoniczno-telegraficzny, i telewizyjne łączności szczebla okręgowego, linie napowietrzne oraz inne urządzenia łączności, okręgowe i wojewódzkie placówki pocztowo-telekomunikacyjne itp.;

b/ wszystkie obiekty wojskowe nie zaliczono do kategorii I;

c/ inne obiekty gospodarki terenowej.

Do obiektów kategorii III zalicza się wszystkie pozostałe obiekty, które mają określone znaczenie dla gospodarki narodowej i obronności, a nie są zaliczone do jednej z wyżej wymienionych kategorii. Są to przede wszystkim obiekty gospodarcze i administracyjne pozostające pod zarządem powiatowych i gromadzkich rad narodowych.

Oprócz obiektów wyżej wymienionych w systemie obrony przeciwdywersyjnej obiektów należy uwzględnić takie obiekty jak: transporty wojskowe, konwoje itp.

W systemie ochrony i obrony obiektów rozmieszczonych na obszarze okręgu bardzo często występują zespoły obiektów, które łącznie traktuje się jako jeden zwarty, kompleksowy obiekt.

Kategoria obiektu nie jest wielkością stałą i może się zmieniać w zależności od roli, jaką odgrywają w danej sytuacji /okresie/ chronione obiekty.

Obiekty specjalne i kategorii I określa Sztab Generalny w porozumieniu z sekretariatem i poszczególnymi działami KOK.

Obiekty kategorii II określają:

- komunikacyjne i łączności - sztaby okręgów wojskowych w porozumieniu z właściwymi DOKP i DOPiT;

- pozostałe - wojewódzkie sztaby wojskowe w porozumieniu z właściwymi działami WKO oraz w uzgodnieniu z okręgami wojskowymi.

Obiekty kategorii III określają:

- komunikacyjne - sztaby okręgów wojskowych w porozumieniu z właściwymi DOKP;

- pozostałe wojewódzkie sztaby wojskowe w porozumieniu z odpowiednimi działami WKO.

Ochrona obiektu polega na:

- bezpośrednim zabezpieczeniu obiektu przed działalnością przeciwnika z zewnątrz;

- nie dopuszczeniu do prowadzenia działalności wywiadowczo-rozpoznawczej w rejonie obiektu i wewnątrz niego;

- zapewnieniu porządku, bezpieczeństwa i ciągłości pracy w obiekcie oraz przeciwdziałaniu aktom dywersji.

Ochrona obiektów winna być wszechstronna oraz gwarantować zabezpieczenie całego obiektu i jego urządzeń zarówno przed dywersją i sabotażem jak i możliwością awarii. Bezpośrednią ochronę obiektu zapewnia się przez wystawienie wart i posterunków, zasadzek, ubezpieczenia, patrolowania, budowę różnego rodzaju zapór inżynieryjnych, instalowanie urządzeń ostrzegawczych, alarmowych itp. Ochronę obiektu zapewnia się również w ramach przedsięwzięć przeciwpożarowych, osłony przeciwlotniczej i przeciwawaryjnej. Wspomnianą ochronę realizuje się we wszystkich warunkach w ramach codziennej działalności poszczególnych obiektów.

W procesie organizacji ochrony i obrony obiektów, należy kierować się ustalonymi w tym zakresie zasadami i założeniami zawartymi w planie ochrony i obrony obiektów Sztabu Generalnego /KOK/ oraz uwzględniać pewne charakterystyczne właściwości obiektów, warunki ich ochrony i obrony oraz aktualną sytuację.

Do właściwości tych z punktu widzenia organizacji ochrony i obrony obiektów należy zaliczyć:

- wielkość i kategorię obiektu /jego znaczenie obronne, gospodarcze/;

- warunki usytuowania obiektów w terenie /obiekt wolnostojący, położony w mieście, w rejonie zagrożonym uderzeniami jądrowymi, w pobliżu przeszkody wodnej lub innych obiektów itp./;

- ilość budynków /budowli/, urządzeń technicznych oraz ich rozmieszczenie;

- ochronne warunki terenu i właściwości obronne obiektu /wyposażenie w system ostrzegawczo-alarmowy, przygotowanie pod względem inżynieryjno-saperskim, maskowanie itp./;

- stan ilościowy załogi, jej uzbrojenie, wyposażenie i przygotowanie pod względem gotowości bojowej;

- charakter produkcji lub wykonywanych usług;

- zależność od dostaw energii /gazu, elektryczności, paliw stałych/ lub wody itp.

Zespół obiektów podlegających ochronie i obronie i rozmieszczonych w pobliżu siebie tworzy rejon ochrony i obrony. Rejon ten w wypadku zgrupowania na określonym obszarze kilku lub kilkunastu obiektów kategorii specjalnej /bez względu na ilość i charakter znajdujących się na nim obiektów innych kategorii/ traktuje się jako wyodrębniony rejon zastrzeżony. Na potrzeby ochrony i obrony tego rejonu wyznacza się jednolite kierownictwo /dowództwo/ oraz wyspecjalizowane i odpowiednio wyposażone siły i środki.

Jeśli w rejonie zastrzeżonym znajdują się obiekty różnej kategorii, wówczas ochronę i obronę kategorii specjalnej organizuje się z reguły siłami i środkami pododdziałów wydzielonych z jednostek centralnej lub okręgowej dyspozycji. Pododdziały te wykonują swe zadania w ścisłym współdziałaniu ze znajdującymi się w tym terenie siłami i środkami układu terytorialnego oraz terenowymi i zakładowymi oddziałami samoobrony.

Obiekty chronione i bronione w rejonie zastrzeżonym mogą tworzyć funkcjonalną lub terytorialną całość. Na przykład funkcjonalną całość tworzy zespół obiektów przeprawowych, gospodarki narodowej, wojskowych i innych.

Teren rejonu zastrzeżonego powinien zapewnić warunki swobodnego ruchu pojazdów mechanicznych wewnątrz rejonu i dojazdów do obiektów oraz zorganizowaną kontrolę wjazdu /wyjazdu/ do rejonu z kilku różnych kierunków. Ponadto powinien on umożliwiać zorganizowanie skutecznych manewrowych działań przeciwdywersyjnych.

Obrona przed bronią masowego rażenia

Obrona przed bronią masowego rażenia obejmuje zespół czynności mających na celu nie dopuścić do porażenia wojsk i obiektów wojskowych bronią jądrową, chemiczną i biologiczną lub maksymalnie osłabić skutki jej działania, żeby utrzymać zdolność bojową wojsk okręgu, żywotność obiektów wojskowych i zapewnić wykonanie postawionych im zadań oraz udzielić maksymum niezbędnej pomocy układowi funkcjonalnemu i terytorialnemu.

Obrona przed bronią masowego rażenia obejmuje: prognozowanie stref /rejonów/ porażenia, skażenia promieniotwórczego i chemicznego, zniszczeń, zatopień i pożarów; rozpoznanie skażeń i zakażeń; powiadamianie wojsk, obiektów wojskowych i układu terytorialnego o skażeniach i zakażeniach; rozśrodkowanie i maskowanie obiektów wojskowych; okresową zmianę rejonów rozmieszczenia wojsk, a w miarę możliwości magazynów i szpitali okręgowych; wykorzystanie indywidualnych środków ochrony; przygotowanie dróg manewru /podejścia do nowowybudowanych przepraw, obejścia rejonów szczególnie niebezpiecznych itp./; udzielenie pomocy układowi funkcjonalnemu i terytorialnemu w ratownictwie technicznym; kontrolę napromienienia ludzi, skażenia ludzi i techniki bojowej, środków materiałowych i wody; zabiegi przeciwepidemiczne, sanitarno-higieniczne i specjalne profilaktyczne; wyposażenie wojsk i siły układu terytorialnego oraz w nakazanym zakresie siły układu funkcjonalnego i terytorialnego w środki ochrony.

Obronę przed bronią masowego rażenia w podległych wojskach i obiektach wojskowych organizuje sztab okręgu, a w zasadniczych obiektach rozmieszczonych na obszarach województw /powiatów/ układ terytorialny, uwzględniając rzeczywistą i przewidywane warunki atmosferyczne.

Okręg wojskowy odpowiednio do sytuacji daje wytyczne do organizacji jednolitego wojskowego systemu rozpoznania skażeń i zakażeń i powiadamiania wojsk. Ten system rozpoznania funkcjonuje w warunkach pokojowych - z tym, że jest uzupełniany i przystosowywany do warunków wojny. Ponadto ustala czas rozpoczęcia inżynieryjnej rozbudowy rejonów wyjściowych /alarmowych/ wojsk okręgu i zakres przygotowania rozśrodkowania

magazynów okręgowych, szpitali i innych obiektów podległych poszczególnym okręgom. Ponadto ustala zakres i kolejność zaopatrywania jednostek zmilitaryzowanych układu funkcjonalnego i terytorialnego w środki indywidualnej ochrony; daje wytyczne co do przygotowania sił i środków do likwidacji skutków użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia w wojskach i obiektach wojskowych oraz udzielania dalekoidącej pomocy układowi terytorialnemu.

Możliwe strefy /rejony/ porażenia, skażenia promieniotwórczego i chemicznego, zniszczeń, zatopień i pożarów prognozuje się w tym celu, żeby określić przypuszczalne straty w ludziach i środkach materiałowych oraz orientacyjne prace w ratownictwie technicznym przy likwidacji skutków użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia.

W sztabie okręgu dokonuje się prognozowania w pełnym zakresie. Wyniki prognozowania udokładnia się po otrzymaniu danych z jednolitego /wojskowego/ systemu z rozpoznania skażeń i zakażeń.

Rozpoznanie skażeń i zakażeń wraz z rejonami wybuchów prowadzą wszystkie rodzaje wojsk rozmieszczone na terytorium OW oraz układu terytorialnego do lokalnych komitetów włącznie. Zadania w tym zakresie są następujące:

- wykrycie skażenia promieniotwórczego i chemicznego oraz zakażenia biologicznego terenu i powietrza, jakich nieprzyjaciel użył środków trujących i biologicznych;
- ustalenie granic rejonów skażonych oraz określenie rodzaju i stopnia ich skażenia;
- określenie kierunków przesuwania się obłoków promieniotwórczych;
- określenie kierunków /dróg/ i rejonów o najmniejszej mocy dawki oraz dróg obejścia stref i rejonów zastoju środków trujących;
- kontrola zmian stopnia skażenia terenu i powietrza substancjami promieniotwórczymi, środkami trującymi oraz granic stref lub rejonów skażonych;
- wykrycie skażenia źródeł wody pitnej i rejonów /punktów/ zaopatrywania w wodę.

W lokalnych, powiatowych, jednostkach i obiektach wojskowych rozpoznanie skażeń prowadzą posterunki obserwacyjno-meldunkowe, w wojewódzkich komitetach obrony, przy stanowisku dowodzenia okręgu, KOPK i MW oprócz posterunków obserwacyjno-meldunkowych organizowane ośrodki analizy skażeń /OAS/. Oprócz tego prowadzą rozpoznanie posterunki obserwacyjne wszystkich rodzajów wojsk przebywających na obszarze okręgu.

Sztab okręgu organizuje powiadamianie wojsk będących czasowo na obszarze OW, podległe jednostki oraz wojewódzkie sztaby wojskowe o skażeniach i zakażeniach.

W tym celu ustala się jeden sygnał, który się przekazuje wszystkimi kanałami łączności poza kolejnością. Sygnał powiadamiania przekazuje się tym jednostkom, obiektom wojskowym, sztabom terytorialnym, którym grozi niebezpieczeństwo.

Rozśrodkowanie wojsk, magazynów, szpitali znacznie zmniejsza straty od uderzeń jądrowych i chemicznych. Stopień rozśrodkowania ustala dowódca OW stosownie do warunków funkcjonowania wspomnianych obiektów. Należy dążyć do tego, by rozśrodkowanie wyżej wymienionych obiektów zapewniało wykonanie zadań, a zarazem zmniejszało możliwość zniszczenia przez nieprzyjaciela środków materiałowych.

Jednym z przedsięwzięć obrony przed bronią masowego rażenia jest okresowa zmiana rejonów rozmieszczenia przez jednostki podległe OW. Dokonuje się to zgodnie z wytycznymi dowództwa i sztabu okręgu skrycie, zwracając szczególną uwagę na przestrzeganie zasad maskowania. Duże znaczenie ma tu również umiejętne wykorzystanie ochronnych właściwości terenu.

Inżynieryjna rozbudowa z punktu widzenia obrony przed bronią masowego rażenia polega na przygotowaniu dla ludzi okopów, schronów różnych typów oraz ukrycia dla techniki bojowej. Ponadto w porozumieniu z układem funkcjonalnym i terytorialnym przygotowuje się drogi dojazdu i wyjazdu do nowowybudowanych przepraw na przeszkodach wodnych, drogi obejścia rejonów szczególnie niebezpiecznych /węzły dróg w miejscowościach o gęstej zabudowie itp./.

Likwidacja użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia ma na celu przywrócenie zdolności bojowej jednostek okręgu i stworzenie warunków pomyślnego realizowania zadań, a w odniesieniu do magazynów gotowości wykonania planowanych lub doraźnych przedsięwzięć. Ponadto przewiduje udzielenie maksymalnej pomocy siłą roboczą, transportem i środkami łączności układowi terytorialnemu dla zapewnienia żywotności i trwałości życia administracyjnego, politycznego i gospodarczego, przez co uzyskuje się sprawność mobilizacji, przegrupowania i zaopatrzenia wojsk operacyjnych i OTK na obszarze okręgu.

W celu zapobieżenia działaniu czynników rażących broni masowego rażenia na ludzi stosuje się zabiegi leczniczo-ewakuacyjne. Obejmują one samopomoc, pomoc wzajemną i kwalifikowaną pomoc medyczną w ustalonym zakresie. W razie konieczności porażonych ludzi kieruje się do najbliższych szpitali zarówno wojskowych jak i "cywilnych".

Zabiegi sanitarne i specjalne organizują jednostki we własnym zakresie.

W razie użycia przez nieprzyjaciela zakażonych owadów i innych nosicieli chorób zakaźnych przeprowadza się w jednostkach dezynfekcję oraz odkażenie techniki bojowej.

W razie ustalenia, że nieprzyjaciel użył zarazków dżumy i cholery oraz wystąpienie innych masowych zachorowań, w porozumieniu z układem terytorialnym wprowadzić kwarantannę, to jest całkowitą izolację rejonu /ogniska/ zakażenia.

Skażone produkty żywnościowe oddaje się do badania laboratoryjnego okręgu lub układu terytorialnego.

2. ORGANIZACJA OBRONY OBSZARU OKREGU WOJSKOWEGO

Organizacja i przygotowanie obrony obszaru okręgu wojskowego obejmuje kompleks różnorodnych przedsięwzięć, ściśle związanych z problematyką gotowości bojowej wojsk i planem ich użycia. Przedsięwzięcia te realizowane są w okresie pokoju przy współpracy z dowództwami i sztabami rodzajów sił zbrojnych, znajdujących się na obszarze okręgu, układu terytorialnego i funkcjonalnego.

Bogactwo problemów organizacyjnych powoduje konieczność rozpatrzenia jedynie zagadnień związanych z wypracowaniem założeń obronnych obszaru okręgu, planowania operacyjnego oraz uzgodnienia współdziałania.

A. Wypracowanie założeń obrony obszaru OW

Wypracowanie przez dowódcę i sztab okręgu koncepcji operacyjno-obronnych oraz założeń przygotowania i zorganizowania działalności, rozwijanych na obszarze okręgu sił, uzależnione jest przede wszystkim od charakteru dotychczasowych planów obronnych i stopnia ich wdrażania, od charakteru wytycznych i zaleceń Sztabu Generalnego oraz od możliwości okręgu i warunków wypracowania założeń obronnych takich jak: czas, miejsce wypracowania koncepcji /siedziba sztabu okręgu lub Sztabu Generalnego/.

Zakładając, że wypracowanie założeń obronnych obszaru okręgu odbywać się będzie w siedzibie OW i przy dysponowaniu dużą ilością czasu /warunki pokojowe/, wówczas możliwa jest następująca organizacja i kolejność prac:

- zapoznanie, dopuszczonego do prac planistycznych, zespołu oficerów dowództwa i sztabu OW z dyrektywą Sztabu Generalnego - może to wykonać szef sztabu lub wyznaczony oficer;

- przygotowanie, a następnie opracowanie i przedstawienie przez wyznaczonych oficerów referatów do oceny położenia;

- ocena położenia i wysłuchanie przez dowódcę referatów - referaty przedstawiają: zastępca szefa sztabu ds. operacyjnych i mobilizacyjno-organizacyjnych, szef oddziału rozpoznawczego, szef wojsk chemicznych, inżynieryjnych, OPL, kwatermistrz oraz szef sztabu. W pracy tej uczestniczą również wyznaczeni oficerowie z innych komórek sztabu okręgu. To uczestnictwo może być wycinkowe, doraźne lub stałe.

W wyniku oceny położenia dowódca okręgu precyzuje koncepcje obrony, w której powinny być uwzględnione przede wszystkim następujące zagadnienia:

- zwięzła charakterystyka i ocena obszaru okręgu wojskowego pod względem politycznym, ekonomicznym i wojskowym

/zazwyczaj tylko elementy nowe w porównaniu ze stanem dotychczasowym/;

- możliwe oddziaływanie nieprzyjaciela na terytorium okręgu środkami napadu powietrznego, wojsk powietrzno-desantowych i desantowo-morskich, sił specjalnego przeznaczenia oraz możliwy zakres, charakter i rozmach oddziaływania psychologicznego radioelektronicznego itp. według okresów zagrożenia wariantów rozwoju sytuacji wojennej;

- możliwości sił własnych w poszczególnych okresach osiągania gotowości i sytuacjach wojennych oraz podstawowe założenia mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił i środków OTK, znajdujących się na terytorium okręgu dla wykonania oczekiwanych zadań;

- ogólny zamiar obrony obszaru okręgu wojskowego oraz zamiar wykonania poszczególnych zasadniczych zadań;

- zadania dla sił i środków okręgu w poszczególnych okresach zagrożenia i wojny;

- organizacja dowodzenia i łączności.

Założenia obronne terytorium okręgu stanowią podstawę całokształtu dalszych prac planistycznych OW, a także w sztabach terytorialnych.

B. Planowanie operacyjne na szczeblu OW

Ciągły rozwój obronności kraju zmusza sztaby do doskonalenia form i metod planowania obronnego.

Pod pojęciem planowania obronnego w skali OW należy rozumieć:

określenie treści i sposobu przygotowania i realizacji zamierzeń zapewniających wykonanie przez OW wszystkich zadań w zakresie przygotowania i rozwinięcia oraz utrzymania sił zbrojnych, a także w zakresie obrony administrowanego obszaru.

O treści planowania obronnego stanowi wiele różnorodnych czynników lokalnych. Do zasadniczych z nich należy zaliczyć: potencjał demograficzny, gospodarczy i położenie okręgu wojskowego.

Obrona obszaru okręgu nie może być utożsamiana z przyjęciem biernych, defensywnych form działań, pozostawiających nieprzyjacielowi swobodę działania. Obrona obszaru okręgu powinna stanowić zespół aktywnych poczynań, realizowanych zarówno w czasie pokoju jak i na wypadek wojny.

Przyjmuje się, że spośród wielu różnorodnych czynników stanowiących o metodyce planowania obronnego, zasadniczymi są:

- ciągłość rozwoju społeczeństwa i zmienność elementów, związanych z jego działalnością;
- ciągłość rozwoju poglądów na przewidywany charakter wojny oraz sposób rozpoczęcia i prowadzenia działań wojennych;
- ciągłość zmian w zakresie stanu i możliwości wojsk oraz innych dyspozycyjnych sił i środków. Wszystko to powoduje, że planowanie obronne powinno stanowić c i ą g ł y p r o c e s składający się z łańcucha planistycznych i powtarzających się cyklicznie zestawów przedsięwzięć.

Spośród cech właściwych dla nowoczesnej wojny i sposobu prowadzenia jakie rzutują na planowanie obronne, na czoło wysuwa się jej totalny charakter. Totalność, połączona z możliwością wykonania uderzenia w stosunkowo krótkim czasie, powoduje konieczność stosowania z a s a d y p o w s z e c h n o ś c i oraz określonego stopnia szczegółowości planowania obronnego.

Zasada ta była stosowana już w przeszłości, zwłaszcza w wojnach ostatniego stulecia i jest stosowana obecnie. Nowym elementem w tej dziedzinie jest nieporównywalny z przeszłością wzrost praktycznych możliwości realizacji zasady totalności poprzez zwiększenie różnorodności, zasięgu i doskonalenia środków rażenia. Stosowanie nowych środków walki, obok intensywnego oddziaływania psychologicznego, sabotażu i dywersji, powoduje zagrożenie każdego elementu rozmieszczonego na obszarze całego okręgu wojskowego, który w zależności od uznania nieprzyjaciela może stać się obiektem ataku.

Zmusza to do objęcia planem szeregu szczegółów, w zestawieniu z koniecznością skracania cykli planistycznych, aby nadążyć za rozwojem sytuacji i warunków - zmusza do angażowania do prac planistycznych wielu ogniw dowodzenia i kierowania obroną zarówno wojskowych jak i ogólno-administracyjnych.

Wobec takiej powszechności planowania obronnego bardzo mocno zarysowuje się problem zachowania tajemnicy odnośnie wszelkich zamierzeń obronnych. Musi tu być stosowany odpowiedni dobór ludzi oraz niezbędne zabezpieczenie dokumentów planowania obronnego.

Skład zespołu planującego dla OW ustala Sztab Generalny[x/], z tym, że z reguły wyznacza się do tego zespołu:

- dowódcę i szefa sztabu oraz zastępców dowódcy;
- zastępców szefa sztabu, szefów oddziałów operacyjnych i kilku niezbędnych oficerów tych oddziałów /Oddziału I i III/;
- szefa wojsk łączności;
- dowódcę i szefa sztabu wojsk rakietowych i artylerii;
- szefa wojsk inżynieryjnych;
- kwatermistrza i szefa sztabu;
- szefa służby komunikacji wojskowej.

Ponadto, w zależności od potrzeb w planowaniu operacyjnym mogą wziąć udział: szef wojsk chemicznych, oficer rozpoznawczy, specjalista przeciwdziałania radioelektronicznego, działań specjalnych itp.

W procesie planowania obronnego wyodrębnia się dwa rodzaje zamierzeń. Jeden stanowi zamierzenia realizowane dopiero w wypadku wojny. Dotyczy przejścia od stanu pokojowego do stanu wojennego, rozwinięcia i prowadzenia działań obronnych. Drugi zaś stanowią zamierzenia realizowane w czasie pokoju, zapewniające przygotowania do obrony obszaru okręgu na wypadek wojny.

---

x/ Skład zespołów planujących dla dowództw i sztabów podległych ustala sztab OW.

Prace nad tymi dwoma rodzajami zamierzeń wyznaczają dwa podstawowe kierunku planowania obronnego. Pierwszy można nazwać planowaniem wojennym noszącym tradycyjną nazwę p l a n o w a n i e o p e r a c y j n e. Drugi zaś-planowaniem rozwoju obronnego kraju realizowanym według NPG.

Pomiędzy tymi dwoma kierunkami planowania istnieje ścisła współzależność. Z jednej strony przyjęta koncepcja /Sztabu Generalnego/ obrony i zakładany sposób prowadzenia wojny rzutują na przygotowania, jakie należy poczynić w czasie pokoju. Z drugiej-stan realizacji tych przygotowań i stan możliwy do osiągnięcia sił i środków muszą być uwzględniane na bieżąco w planowaniu wojennym.

Jak już było wspomniane, główną cechą charakterystyczną planowania wojennego /operacyjnego/ jest to, że pełna realizacja objętych w nich zamierzeń następuje dopiero na wypadek wojny. Część zamierzeń może być realizowana w niezbędnym zakresie przed wybuchem wojny, odpowiednio do wzrostu zagrożenia kraju podczas zaostrzania się międzynarodowej sytuacji politycznej.

Można również stwierdzić, że plan operacyjny stanowi konkretyzację obrony okręgu, ustalając określony sposób działania na wypadek wojny odpowiednio do najbardziej prawdopodobnego sposobu postępowania nieprzyjaciela.

Odmienność planowania operacyjnego od planowania rozwoju obronnego polega na tym, że jest ono czynnikiem dominującym przy rozwiązywaniu wszelkich problemów obronnych. Przyjęty bowiem sposób prowadzenia walki w czasie wojny wyznacza kierunek, rodzaj i zakres przygotowań, jakie należy poczynić w czasie pokoju.

Prace planowania operacyjnego okręgu wojskowego wykonywane są w dwojakim trybie. Pierwszy tryb nazywany planowaniem scentralizowanym dotyczy wojsk operacyjnych wydzielanych ze składu okręgu, a ich działanie przewidziane jest na froncie zewnętrznym i obrony terytorium kraju. Tego rodzaju planowanie prowadzone jest w Sztabie Generalnym przy współudziale oficerów sztabu okręgu.

W tym celu poszczególni oficerowie[x/] sztabu delegowani są do Sztabu Generalnego i tam pod bezpośrednim kierownictwem I Zarządu opracowane są "podstawowe" dokumenty planów operacyjnych i operacyjno-obronnych.

Taka scentralizowana praca planistyczna pozwala na bezpośredni kontakt wszystkich z wszystkimi oraz na stały, roboczy nadzór ze strony Sztabu Generalnego. W sumie - opracowane tą metodą plany będą w pełni wzajemnie skoordynowane i kompleksowe. Stały kontakt oficerów sztabu okręgu ze Sztabem Generalnym ułatwia wzajemną wymianę doświadczeń oraz umożliwia ujednolicenie form poszczególnych dokumentów. Metoda ta zapewnia najbardziej pełne zachowanie tajemnicy prowadzonych prac, chociażby ze względu na ograniczony krąg zatrudnionych osób.

Drugi tryb postępowania, zwany planowaniem terytorialnym, "polowym" lub "wojennym", dotyczy planowania wykonywanego na szczeblu poszczególnych ogniw dowodzenia działających w systemie obrony terytorium kraju: w sztabach okręgów wojskowych, obrony powietrznej kraju, marynarki wojennej i w sztabach terytorialnych. Opiera się na pracy wyznaczonych grup oficerów przygotowujących /w miejscach do tego wyznaczonych/ dokumenty planów wyłącznie w oparciu o plany lub wyciągi z planów Sztabu Generalnego oraz wytyczne, częstokroć tylko na piśmie. Przy tej metodzie pracy niezbędny jest wysiłek Sztabu Generalnego dla zapewnienia optymalnej koordynacji i kompleksowości planowania.

Nad całością zaś planowania i realnością planowanych przedsięwzięć czuwa szef sztabu i szef oddziału operacyjnego. Ustalają oni formę opracowywanych dokumentów planu, mając na uwadze przejrzystość i czytelność, swobodę posługiwania się nimi oraz możliwość korzystania z nich przez dowolnego oficera sztabu.

Najczęściej spotykaną formą dokumentów są wszelkiego rodzaju mapy, plany i szkice graficzne wraz z dołączonymi do nich tabelami i wykazami podziału i możliwości sił i środków.

x/ Uprzednio wytypowani oficerowie sztabu okręgu do prac planistycznych.

Dokumenty graficzne, przede wszystkim mapy, uzupełniane tabelami lub innego rodzaju załącznikami stanowią podstawową formę dokumentacyjnego wyrażenia decyzji na wszystkich szczeblach dowodzenia i w odniesieniu do wszystkich rodzajów wojsk i działań bojowych. Natomiast dokumenty tekstowe w postaci dyrektyw, rozkazów i zarządzeń są rzadziej spotykane i dotyczą z reguły tej części planu, która nie może być - z uwagi na dużą ilość opisów - sporządzona w innej formie.

Planowanie na okres wojny odbywa się na podstawie oceny stanu i możliwości aktualnie posiadanych sił i środków oraz przewidywań rozwoju sytuacji polityczno-militarnej w tym i prawdopodobnych możliwości [illegible] i sposobów działań nieprzyjaciela.

W planie operacyjnym okręgu opracowanym na okres wojny muszą być wykazane siły i środki niezbędne na:

- okres mobilizacyjnego - operacyjnego rozwinięcia wojsk operacyjnych i OTK;
- początkowy okres wojny;
- dalszy okres wojny.

Podstawą zasadniczego wariantu planowania tych działań powinna być przyjęta niekorzystna sytuacja operacyjna, w której mobilizacja, przegrupowanie i inne czynności związane z obronnością kraju rozpoczęły się jednocześnie z momentem wybuchu wojny. Można również założyć / co nie powinno mieć wpływu na sposób wykonania planu/, że realizacja tych czynności jest poprzedzona istnieniem bardzo krótkiego i gwałtownie narastającego zagrożenia.

W innym natomiast wariancie można przyjmować stopniowe narastanie przez stosunkowo długi czas, co z kolei będzie sprzyjać sprawnemu wykonaniu planowych zamierzeń we wszystkich dziedzinach obronnych okręgu.

W opracowanych planach bardzo ważnym zagadnieniem jest synchronizacja działań wszystkich sił i środków oraz ustalenie czasu realizacji poszczególnych przedsięwzięć, szczególnie tych, których rozpoczęcie można tylko orientacyjnie określić w stosunku do innych czynności sił zbrojnych lub poczynań militarnych przeciwnika.

W odniesieniu do wojsk operacyjnych sztaby okręgów opracowują następujące plany:

- osiągania gotowości bojowej;
- mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk;
- operacyjnego rozwinięcia związków taktycznych na obszarze kraju i poza jego granicami;
- działań wojsk armii w przewidywanej operacji;
- operacyjnego zabezpieczenia wojsk armii w planowanej operacji;
- tyłowego zabezpieczenia działań bojowych wojsk.

Z powyższych planów możnaby wymienić plany osiągania gotowości bojowej i mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, w których uwzględnia się wybuch wojny zarówno w warunkach częściowego uzyskania przez nieprzyjaciela zaskoczenia, jak i po uprzednim stopniowym narastaniu napięcia sytuacji polityczno-militarnej.

Prace organizacyjno-planistyczne związane z przygotowaniem wojsk do osiągania stanu podwyższonej i pełnej gotowości bojowej są początkowym, zasadniczym przedsięwzięciem w tym zakresie. Wyznaczone grono oficerów uwzględnia rodzaj jednostki, jej zadania, warunki dyslokacji, stopień ukompletowania i inne czynniki, organizuje i nadzoruje nad całością przygotowań, w tym opracowuje zasadnicze dokumenty wiążące się z osiąganiem gotowości bojowej.

W planach osiągania gotowości bojowej określa się:

- kto, w jakim sposób i w jakim celu ma prawo wprowadzić stan podwyższonej lub pełnej gotowości bojowej;
- obowiązujący system alarmowania i powiadamiania wojsk;
- zakres czynności wykonywanych w ramach stanu podwyższonej i pełnej gotowości bojowej z uwzględnieniem specyfiki jednostki, warunków lokalnych itp.;
- wymagany stan sił i środków przeznaczonych do działań oraz normy osiągania gotowości bojowej jednostek i sztabów, stanowisk ogniowych itp.;
- system dowodzenia i łączności w okresie osiągania stanu podwyższonej lub pełnej gotowości bojowej;

- organizację zabezpieczenia materiałowo-technicznego i medycznego wojsk w czasie osiągania stanu pełnej gotowości bojowej;

- inne normy, polecenia /zastrzeżenia/ charakterystyczne dla danego związku taktycznego /oddziału/ czy wojsk OTK.

W części dotyczącej operacyjnego rozwinięcia wojsk uwzględnia się kierunki, czas i sposób przegrupowania wojsk operacyjnych przez obszar okręgu, siły i środki do zabezpieczenia marszu oraz drogi i rejony rozwinięcia. Ponadto plan operacyjnego rozwinięcia zakłada poprawę dyslokacji wojsk, szczególnie związków taktycznych dyslokowanych z dala od granicy państwowej lub zmuszonych do częściowego wykonania marszu na kierunkach skośnych do przewidywanej linii frontu oraz konieczność realizacji przegrupowania po wybuchu wojny w warunkach oddziaływania ogniowego nieprzyjaciela.

Plany działania, zabezpieczenia i inne - z uwagi na obszerne ich omówienie w dotychczasowych publikacjach - nie są w tym skrypcie rozpatrywane.

Sztab okręgu w zakresie obrony opracowuje:

- założenia obronne terytorium okręgu;

- plan mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk OTK, dyslokowanych na obszarze okręgu oraz odtwarzania i uzupełniania sił zbrojnych w czasie wojny;

- plan rozmieszczenia w czasie wojny sił i środków militarnych znajdujących się na obszarze okręgu wojskowego oraz wykorzystanie koszar, poligonów i innych obiektów wojskowych;

- plan obrony przeciwdesantowej i przeciwdywersyjnej, w tym plan ochrony i obrony obiektów;

- plan ochrony granicy państwowej;

- plan udziału sił i środków militarnych w obronie obszaru okręgu wojskowego przed bronią masowego rażenia;

- plan zabezpieczenia komunikacji;

- plan materiałowego zabezpieczenia wojsk;

- plan medycznego zabezpieczenia wojsk;

- plan rozwinięcia i działania wojennego systemu dowodzenia i łączności okręgu wojskowego;

- plan zabezpieczenia kontrwywiadowczego i utrzymania porządku i dyscypliny na obszarze okręgu wojskowego.

Założenia obronne terytorium okręgu stanowią zbiór dokumentów opracowywanych przez komórki pionu operacyjnego i mobilizacyjnego dowództwa okręgu wojskowego. Opracowanie tego zbioru odbywa się przy współpracy dowództw i Szefostw rodzajów wojsk i innych instytucji centralnych MON, których jednostki wojskowe są rozmieszczone na obszarze danego okręgu.

W założeniach obronnych mogą być ujęte: warunki geograficzne OW; zakładany charakter ewentualnej wojny; możliwe okoliczności rozpoczęcia wojny; możliwe konsekwencje zbrojnego i psychologicznego oddziaływania nieprzyjaciela na OW; cele obrony, główne zadania i jakimi siłami i środkami realizowane będą oraz gotowość bojowa wojsk.

W części dotyczącej mobilizacyjnego rozwinięcia uwzględnia się przedsięwzięcia realizowane po wprowadzeniu stanu pełnej gotowości bojowej wojsk. Są to między innymi czas, miejsce, kolejność i sposób mobilizacyjnego uzupełnienia poszczególnych oddziałów i związków, przeformowania lub formowania jednostek wojskowych odnowa, ilość, czas, miejsce i sposób poboru pojazdów, maszyn inżynieryjnych i zapasów z gospodarki narodowej oraz przewidywane warunki i sposoby uzupełnienia wojsk w czasie wojny. Uwzględnia się przy tym możliwość stopniowej realizacji czynności mobilizacyjnych w okresie podwyższonej gotowości bojowej i spiętrzenie się tych czynności z chwilą bezpośredniego przejścia z okresu pokoju w stan pełnej gotowości bojowej.

Plan obrony przeciwdesantowej i przeciwdywersyjnej obszaru okręgu, zwany często planem obrony lądowej, składa się z szeregu elementów. Do najważniejszych można zaliczyć:

- plan rozpoznania;
- plan obrony przeciwdesantowej;
- plan obrony przeciwdywersyjnej;
- plan ochrony i obrony obiektów pierwszej kategorii i udzielenie pomocy załogom ochronnym pozostałych obiektów.

Plany te dotyczą wyłącznie sił i środków działających w systemie obrony lądowej, a w ich opracowaniu bierze udział

nie tylko sztab okręgu, ale i przedstawiciele dowództwa OPK, MW, jednostek centralnego podporządkowania, sąsiednich okręgów wojskowych itp.
Procedura ta proponowana jest z tego względu, że sztab planując obronę obszaru okręgu może umieścić interesujące zagadnienia współdziałania w opracowanych dokumentach, ułatwiając koordynację wysiłku wszystkich sił i środków działających na obszarze okręgu.

Większość dokumentów może być opracowana w formie graficznej. Powinny one jednak - niezależnie od przyjętej formy - zawierać następujące zagadnienia: zadania, czas, rejony działań oraz siły i środki wydzielane do rozpoznania, system dowodzenia nimi i obiegu informacji; prawdopodobne rejony lądowania desantu nieprzyjaciela; zagrożone obiekty; siły i środki, ich zadania, rejony wyjściowe, kierunki działania oraz cele i zadania do wykonania w walce przeciwdesantowej; najbardziej dogodne rejony do działań dywersyjnych nieprzyjaciela; prawdopodobne obiekty ataku i siły, jakich może on użyć do tych działań; skład, zadania, kierunki i działań i rejony wyjściowe sił i środków wydzielonych do obrony przeciwdywersyjnej; rodzaj obiektów, ich rozmieszczenie i zagrożenie ze strony nieprzyjaciela; skład i zadania stałych załóg ochronnych, inżynieryjne zabezpieczenie ochrony i obrony tych obiektów; skład, zadania, rejony rozmieszczenia i kierunki działania odwodów przeznaczonych do wzmocnienia obrony ochranianych obiektów.

Plan ochrony granicy państwowej jest dokumentem opracowywanym przez sztab okręgu.

W planie ochrony granicy państwowej, opracowanym z reguły w formie graficznej podaje się: przebieg chronionego odcinka, kierunki i rejony dogodne do przekroczenia, skład, zadania i rejony rozmieszczenia stałych załóg ochronnych, siły i środki obrony terytorialnej, rozmieszczenie, zadania i kierunki tych działań w systemie ochrony granicy, skład, rozmieszczenie i zadania oddziałów manewrowych WOWewn, przeznaczonych jako siły interwencyjne w ochronie granicy, system dowodzenia, powiadamiania i współdziałania sił i środków biorących udział w ochronie określonego odcinka granicy

państwowej. Ponadto w ochronie granicy państwowej, znajdującej się na kierunku działań zbrojnych, uwzględnia się współpracę i współdziałanie z siłami i środkami WSW oraz innymi organami porządku i dyscypliny wojsk operacyjnych.

Siły i środki wojskowe szczebla okręgowego, oprócz swych zadań zasadniczych, mogą być przewidziane do udziału w likwidacji skutków użycia przez nieprzyjaciela na obszarze okręgu broni masowego rażenia.

W planie opracowywanym w tej dziedzinie podaje się: prawdopodobne obiekty uderzeń jądrowych nieprzyjaciela i przewidywane skutki tego oddziaływania; siły i środki, ich rozmieszczenie, zadania i kierunki przesunięcia do rejonów obezwładnionych bronią jądrową; rejony i odcinki prac ratowniczych, drogi ewakuacji i rejony rozwinięcia pododdziałów medycznych; zakres i sposób współdziałania z siłami i środkami innych układów; siły i środki, kierunki działań oraz zadania rozpoznania skażeń; system dowodzenia, powiadamiania i obiegu informacji.

Okręg wojskowy, jako terytorialne zasadnicze ogniwo w jednolitym systemie dowodzenia Ministerstwa Obrony Narodowej odpowiada również za zabezpieczenie komunikacji na potrzeby sił zbrojnych.

W planie zabezpieczenia komunikacyjnego podaje się: przebieg wytypowanych i eksploatowanych odcinków dróg komunikacyjnych na obszarze okręgu; czas, kolejność i sposób ich wykorzystania przez poszczególnych użytkowników; najbardziej czułe na uderzenia nieprzyjaciela obiekty drogowe; mosty stałe i przeprawy dublujące, drogi zapasowe i obejścia; siły i środki zmilitaryzowanej terytorialnej służby drogowej i resortu komunikacji, ich zadania i rejony działania; skład, zadania, rejony ześrodkowania planowanych pododdziałów wojsk kolejowych, drogowych i innych jednostek wojsk OTK; skład, zadania i rejony rozwinięcia systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk oraz tymczasowych rejonów przeładunkowych; system łączności i współdziałania oraz kierowania siłami i środkami biorącymi udział w zabezpieczeniu komunikacyjnym.

Z pozostałych planów opracowywanych przez dowództwo okręgu wojskowego na uwagę zasługuje plan materiałowego zabezpieczenia wojsk. W planie tym uwzględnia się: rozmieszczenie,

wielkość zapasów i zadania wykonywane przez poszczególne składnice okręgowe; czas, kolejność i rejony dowozu środków materiałowych do wojsk operacyjnych lub składnic wysuniętej bazy obszaru kraju, rodzaj, czas i kolejność oraz sposób zaopatrywania sił działających w systemie obrony kraju; normy zużycia środków materiałowych; przydział jednostek na zaopatrzenie gospodarcze; przydział dla oddziałów i związków taktycznych zapasów zarezerwowanych dla sił zbrojnych w gospodarce narodowej; zakres i sposób odtwarzania zużytych zapasów itp.

Dokumentacja planowania operacyjnego opracowana przez sztab okręgu wojskowego podlega akceptacji Ministra Obrony Narodowej. Z jej treścią - w bardzo wąskim zakresie, dotyczącym głównie niektórych problemów - mogą być zapoznani dowódcy określonych ogniw niższego szczebla dowodzenia w celu nakierowania działalności szkoleniowej jednostek w kierunku planowanych do wykonania zadań na okres wojny.

C. Uzgodnienie współdziałania

Z chwilą przystąpienia sztabu do opracowania planu obrony terytorium okręgu wskazane jest uzgodnienie współdziałania ze sztabem korpusu OPK, dowództwem marynarki wojennej, jednostkami centralnego podporządkowania, sąsiednimi okręgami wojskowymi i sztabami terytorialnymi.

Procedura ta proponowana z tego względu, że sztab planując obronę terytorium okręgu może umieścić interesujące zagadnienia działania w opracowanych dokumentach, uwzględniając koordynację wysiłku wszystkich sił i środków działających na obszarze okręgu. Współdziałanie to jest organizowane w sztabie okręgu lub w sztabach współdziałających przez samego dowódcę lub wysłanych do tego celu oficerów sztabu.

Podczas organizacji współdziałania należy uwzględnić nie tylko zagadnienia wojskowe, ale i problemy polityczne, ekonomiczne oraz administracyjne. Wynika stąd konieczność organizowania współdziałania z równoczesnym organizowaniem współpracy z układem funkcjonalnym i terytorialnym, umiejętnego koordynowania wysiłków obronnych tych układów bez prawa

wydawania rozkazów. Oczywiście taka sytuacja wymaga od dowódcy i sztabu okręgu niezwykle rozsądnego i taktownego postępowania, a w razie potrzeby sugestywnego uzasadniania i argumentowania swoich decyzji /koncepcji/ nie tylko z punktu widzenia wojskowego, ale w równym stopniu i "cywilnego".

Współdziałanie może być organizowane równocześnie z rozstrzyganiem w sztabie okręgu poszczególnych problemów obronnych lub w sztabach współdziałających po opracowaniu całości planów lub w trakcie ich opracowywania. Współdziałanie to jest ciągłe, tak jak ciągłe jest planowanie.

Do współdziałania, zwłaszcza wojsk OTK z siłami układu terytorialnego należy przywiązywać bardzo dużą uwagę, gdyż od tego w jakim stopniu zostaną uzgodnione sposoby realizacji poszczególnych zadań przez różne siły i środki działające na jednym i tym samym obszarze, zależeć będzie skuteczność obrony terytorium kraju prowadzonej przez okręgi wojskowe, województwa i powiaty.

Ścisłe współdziałanie i wszechstronna współpraca wszystkich sił i środków działających na obszarze okręgu leży w interesie zarówno każdego szczebla dowodzenia i kierowania, jak i w interesie całego systemu OTK.

Organizacja współdziałania przez okręg wojskowy powinna obejmować:

- uzgodnienie współdziałania pomiędzy wojskami centralnego podporządkowania, a siłami okręgu wojskowego; szczególnie dokładnie uzgadnia się z korpusem OPK i marynarką wojenną;

- organizację współdziałania wojsk okręgu z siłami i środkami układu terytorialnego oraz skoordynowanie działań poszczególnych województw w wykonaniu zadań wybiegających poza bezpośrednie interesy województwa, szczególnie zaś tych zadań, które będą lub mogą być realizowane wspólnie z wojskami okręgu;

- organizację współdziałania wojsk okręgu z oddziałami zmilitaryzowanymi działającymi na obszarze okręgu, a pozostającymi w centralnym podporządkowaniu;

- uzgodnienie współdziałania z sąsiednimi okręgami zarówno własnymi, jak i graniczącymi bezpośrednio z okręgiem

państw sojuszniczych.

Podczas uzgodnienia współdziałania należy szczególną uwagę zwrócić na wspólne rozstrzyganie następujących problemów:

- czas i sposób osiągania gotowości bojowej przez różne siły i środki stacjonujące na obszarze OW /OPK, MW itp/, w różnych okresach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i z chwilą wybuchu wojny;

- rozpoznanie, osłona z powietrza, system alarmowy i powiadamiania jednostek OTK, związków i oddziałów operacyjnych, przebywających na obszarze okręgu, układu terytorialnego oraz informowanie centralnych sztabów;

- organizacja zabezpieczenia przegrupowania wojsk operacyjnych oraz jednostek OPK, MW przez terytorium okręgu;

- prowadzenie akcji ratowniczej w poszczególnych obiektach i rejonach obezwładnionych bronią masowego rażenia w celu zapewnienia przegrupowania wojsk operacyjnych oraz funkcjonowania podstawowych obiektów okręgu, a także wojsk OPK, Marynarki Wojennej i gospodarki narodowej;

- organizacja ochrony i obrony najważniejszych obiektów znajdujących się na obszarze okręgu, a zwłaszcza obiektów kategorii specjalnej i pierwszej oraz koordynacja wysiłków w zakresie działań manewrowych;

- organizacja i prowadzenie działań przeciwdesantowych;

- pomoc układowi terytorialnemu w zakresie zwalczania grup specjalnych i baz zbrojnego podziemia oraz udzielenie pomocy układowi terytorialnemu i funkcjonalnemu wprowadzeniu akcji ratowniczej;

- sposób utrzymania łączności i ponownego nawiązania współdziałania rozluźniającego się podczas realizacji poszczególnych zadań obrony obszaru okręgu;

- podstawowe sygnały współdziałania.

Szereg z wymienionych problemów współdziałania wymaga zapoczątkowania pracy równocześnie z rozpoczęciem planowania, ciągłego aktualizowania zgodnie z bieżącą sytuacją i ewentualne dalsze ich precyzowanie z chwilą wybuchu wojny. W okresie pokoju szereg problemów współdziałania można rozstrzygnąć podczas różnego rodzaju ćwiczeń, z tym, że rozstrzyganie ich nie

powinno ujawniać całościowo całych zagadnień. W wielu wypadkach uzgodnienie współdziałania powinno być alternatywne, uwzględniające dostatecznie realny ciąg rozwoju sytuacji na obszarze okręgu wojskowego, które powinno być wynikiem wspólnego wysiłku wszystkich sił i środków działających na obszarze okręgu. Należy liczyć się z tym, że sytuacje na obszarze okręgu będą ulegać niezwykle szybkim, a czasem gwałtownym zmianom i trudno przewidzieć wszystkie okoliczności mające często istotny wpływ na przebieg działań frontu zewnętrznego. Skuteczność działań zależy w poważnej mierze od inicjatywy poszczególnych dowódców, kierowników czy szefów, realizujących bezpośrednio zadania OTK na swoim odcinku. Pożądane jest, ażeby treść poszczególnych problemów współdziałania znalazła odzwierciedlenie w planach obrony obszaru okręgu i układu terytorialnego.

3. KIEROWANIE OBRONĄ OKRĘGU WOJSKOWEGO

Ogólnie przyjmuje się, że powszechny konflikt zbrojny na europejskim TDW może wyniknąć jako następstwo trwającego od jakiegoś czasu napięcia międzynarodowego i stopniowego pogarszania się sytuacji polityczno-militarnej lub w wyniku gwałtownego zaostrzenia się sytuacji politycznej. Doświadczenia ostatnich lat dowodzą, że w aktualnie istniejącej sytuacji międzynarodowej nie wykluczone są momenty niebezpiecznych dla sprawy pokoju spięć w najbardziej zapalnych punktach kuli ziemskiej, mimo hucznej propagandy rzekomo odprężeniowej - mogą niekiedy stanowić "dymną zasłonę" dla ponownego wzmożenia zagrożenia.

W dynamiźmie narastającego napięcia i przy szybkim rozwoju sytuacji, dowodzenie wojskami okręgu bardziej niż kiedykolwiek wymaga operatywności, umiejętnego podejmowania decyzji z uwzględnieniem biegu czasu. Sygnały o czynnościach i faktach zaobserwowanych u nieprzyjaciela będą stanowiły podstawę przekazania przez Sztab Generalny zarządzeń do sztabów okręgów, dowództw sił zbrojnych MON. Podjęta decyzja będzie jedynie reakcją na to, co już się stało i na to, co jeszcze może nastąpić.

Uwzględniając zadania okręgu, przewiduje się rozwinąć dowodzenie wojskami według następujących wariantów:

- stopniowe - w wypadku wprowadzenia okresu podwyższonej gotowości obronnej państwa i bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa PRL;

- w trybie alarmowym - w razie gwałtownego zaostrzenia się sytuacji militarno-politycznej lub nagłego rozpoczęcia działań wojennych.

W obu zakładanych wariantach osiągnięcie zamierzonego celu, jakim jest uzyskanie we właściwym terminie pełnej gotowości wojsk i wojennego systemu dowodzenia okręgiem, wymaga operatywnego koordynowania planowanych przedsięwzięć z aktualnym rozwojem sytuacji polityczno-militarnej. Należy przy tym z żelazną konsekwencją przestrzegać zasady, że dokonywane w razie konieczności - zmiany nie powinny naruszać w sposób zasadniczy generalnych założeń planów, lecz dostosowywać je do konkretnych warunków.

Z chwilą otrzymania przez sztab okręgu sygnału /zarządzenia/ o wprowadzeniu "stanu podwyższonej gotowości obronnej państwa" sztab okręgu powinien:

- przekazać sygnał o stopniowym rozwijaniu wojsk operacyjnych i OTK zgodnie z planami osiągania gotowości bojowej;

- wzmocnić organa dyżurne w sztabie okręgu i jednostek zabezpieczenia OW;

- wstrzymać urlopy i ograniczyć wyjazdy służbowe;

- poczynić przygotowania do szybkiego podziału sztabu okręgu, na sztab armii i sztab okręgu czasu wojennego;

- powołać planowaną część oficerów dla uzupełnienia podstawowych komórek sztabu;

- w miarę potrzeby nowelizować i uaktualniać plany operacyjne i organizacyjno-mobilizacyjne;

- uaktualniać przydziały mobilizacyjne do sztabu okręgu i jednostek podległych;

- przygotować poszczególne komórki sztabu do zajęcia planowanych stanowisk dowodzenia okręgu i armii;

- wydzielić komendy SD oraz podległe im pododdziały zabezpieczenia;

- przygotować do skierowania wydzielone pododdziały OW do rejonów SD w celu zorganizowania: ochrony, obrony, ochrony przed skażeniami, zabezpieczenia inżynieryjnego oraz materiałowo-technicznego i medycznego;

- uruchomić dyżury w sieci organów operacyjnych i organizacyjno-mobilizacyjnych w jednostkach wojskowych i organach władz terenowych.

W toku realizowania zadań wynikających z danego okresu konieczne jest ścisłe przestrzeganie zasad maskowania. Przy podejmowaniu decyzji w okresie podwyższonej gotowości obronnej obowiązuje generalna zasada, że zamierzenia realizowane w tym okresie mogą pociągnąć za sobą określone skutki finansowe i gospodarcze, nie mogą jednak prowadzić do załamania planów pokojowego rozwoju kraju. W miarę wyjaśniania się sytuacji polityczno-militarnej podjęte decyzje bez większych trudności mogą być odwołane.

Okres podwyższonej gotowości obronnej państwa może trwać od kilku dni do kilkunastu tygodni, w tym czasie wyznaczeni oficerowie sztabu okręgu kontrolują wykonanie zadań przez podległe lub podporządkowane związki i oddziały wojsk operacyjnych i OTK.

W ramach stopniowego podwyższenia gotowości bojowej w wojskach będą realizowane następujące czynności:

- wstrzymanie urlopów i wyjazdów służbowych;

- odwołanie żołnierzy z urlopów i delegacji służbowych, obozów i kursów szkoleniowych;

- wstrzymanie wydawania zezwoleń na opuszczenie garnizonów lub rejonów zakwaterowania;

- udokładnienie dokumentacji alarmowej i operacyjnej;

- sprawdzenie systemu alarmowania i powiadamiania;

- wzmocnienie służb dyżurnych i ochronnych rejonów zakwaterowania;

- zdjęcie sprzętu ze stałej konserwacji;

- rozdzielenie zapasów materiałowych pomiędzy pododdziały i składnice;

- załadowanie amunicji do wozów bojowych;

- przyspieszenie naprawy techniki bojowej;

- powołanie specjalistów i innych żołnierzy rezerwy z przydziałów mobilizacyjnych;

- skoszarowanie kadry dowódczej;

- przekazanie koszar i sprzętu organom kwaterunkowym pozostającym w garnizonie;

- wyjście pododdziałów pod pozorem ćwiczeń z rejonów dyslokacji pokojowej.

W wypadku konieczności zastosowania - w trakcie stopniowego podwyższania gotowości bojowej wojsk okręgu - wariantu alarmowego następuje spiętrzenie lub zmiana kolejności przedstawionych wyżej przedsięwzięć, z tym, że część z nich będzie wykonana poza rejonem dyslokacji pokojowej.

Z chwilą otrzymania przez okręg wojskowy sygnału zarządzającego pełną gotowość bojową poszczególne komórki sztabu przystępują do wykonania następujących czynności:

- podają sygnał dla sztabów terenowych, dowództw oddziałów i związków do realizacji zadań mobilizacyjnych przewidzianych na dany okres;

- zgodnie z planem dokonują podziału sztabu okręgu na sztab armii i okręgu oraz przechodzą na polowy system dowodzenia;

- kierują pododdziały zabezpieczenia stanowisk dowodzenia armii i okręgu do rozwinięcia SD;

- rozwijają polowy system łączności, dowodzenia i zaopatrywania;

- przekazują wykonawcom koperty z zadaniami;

- kontrolują przesunięcie oddziałów i związków taktycznych do rejonów alarmowych lub innych nakazanych rejonów ześrodkowania;

- rozwijają system zabezpieczenia ruchu;

- w ramach ćwiczeń z wojskami poprawiają położenie przynajmniej części wojsk.

Podczas realizowania powyższych czynności główny wysiłek dowództwo i sztab okręgu skupia na zapewnieniu ciągłego i operatywnego dowodzenia wojskami okręgu, przez stale działającą operacyjną służbę dyżurną. Dlatego w pierwszej kolejności należy pamiętać o rozwinięciu stanowisk dowodzenia,

w skład których wejdzie wspomniana służba dyżurna, chociaż dowodzenie procesem osiągania gotowości bojowej w zasadzie będzie się odbywać z dotychczasowej siedziby sztabu okręgu - SD nr 2.

W ramach przechodzenia na wojenny system dowodzenia szczególną uwagę należy zwrócić na postawienie w stan pełnej gotowości do pracy przewidzianego systemu powiadamiania i alarmowania.

W celu zapewnienia przeciwdziałania ewentualnej dywersji w okresie osiągania gotowości bojowej organa WSW oraz oddział rozpoznawczy powinny umiejętnie wykorzystać dane z rozwiniętego systemu rozpoznania układu terytorialnego.

W niektórych wypadkach, szczególnie w końcowym okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa może zaistnieć konieczność udzielenia pomocy siłom porządkowym układu terytorialnego w zakresie ścigania i likwidacji dywersji.

W końcowym okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa lub równocześnie z chwilą wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia PRL, może być przekazany ze Sztabu Generalnego sygnał rozpoczęcia przegrupowania wojsk operacyjnych. Właściwe przegrupowanie może się rozpocząć równocześnie z wybuchem wojny. Do tego czasu należy ustalić stopień rozwinięcia sił i środków do zabezpieczenia przegrupowania wojsk operacyjnych.

Z chwilą otrzymania zadania /sygnału/ do przegrupowania:

- dowódca okręgu z dowódcą armii powinni powziąć decyzje do przegrupowania;

- sztab okręgu we współdziałaniu ze sztabem armii wnoszą poprawki, a w razie konieczności opracowują nowy plan przegrupowania, stawiają zadania siłom i środkom zabezpieczającym, przystępują do kierowania ruchem wojsk na terytorium całego okręgu;

- wojska powinny jak najszybciej zakończyć przewidziane na dany okres zadania mobilizacyjne i rozpocząć przygotowania do marszu.

Jak już wspomniano ogólny zamiar przegrupowania ustala dowódca okręgu /armii/ jeszcze w okresie pokoju w Sztabie Generalnym. Ostateczna decyzja w tym zakresie zostaje jednak podejmowana po otrzymaniu konkretnego zadania. Decyzję tę dowódca armii przekazuje do sztabu armii i okręgu w celu doprowadzenia do wykonawców i jednostek zabezpieczenia. Być może, że otrzymane zadanie pokryje się z jednym z zakładanych wariantów przegrupowania, opracowywanym w okresie pokoju, odpowiada treści otrzymanego zadania i rozwoju sytuacji polityczno-militarnej, wówczas decyzja ograniczy się do pełnego rozwinięcia znanego zamiaru, skonkretyzowania zadań. W przeciwnym wypadku dowódcy i sztaby armii i okręgu będą zmuszeni do nowego konkretyzowania zadań oraz opracować plan przegrupowania wojsk na nakazanym kierunku. Będzie to jeden z najbardziej niekorzystnych wypadków. We wszystkich bowiem okolicznościach należy dążyć do ścisłego przestrzegania wyznaczonych czasów, w ramach których oddziały i związki taktyczne mają wykonać określone zadanie.

W celu rozpoczęcia przegrupowania dyżurna służba operacyjna podaje sygnał /rozkaz/ do oddziałów i związków taktycznych zgodnie z harmonogramem ruchu, a oficerowie sztabu okręgu poprzez sztaby terytorialne kontrolują sposób wejścia wojsk na wyznaczone marszruty. Do koordynowania ruchem przegrupowujących się wojsk oraz informowania dowództwa armii, przy sztabie okręgu będzie się znajdować grupa operacyjna armii. Sztab wydzielonej armii należy przesuwać do planowego rejonu rozwinięcia SD w celu przejęcia dowodzenia podchodzących podległych wojsk.

Z chwilą ogłoszenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa PRL, WKO mogą rozpocząć rozśrodkowanie ludności, dóbr materialnych i kulturalnych oraz przejdą na polowy system kierowania. Ta działalność władz terenowych nie powinna zakłócić planu przegrupowania wojsk operacyjnych. Mogą jedynie zakłócić przegrupowanie wojsk operacyjnych kolumny uciekinierów, które przedostają się na drogi przemarszu wojsk operacyjnych. W tym celu sztab okręgu powinien żądać od władz terenowych szybkiej interwencji oraz nie-dopuszczenia do podobnych zjawisk. Ponadto układ terytorialny powinien

wzmocnić siły regulacji ruchu w miejscach najbardziej newralgicznych.

Równolegle z uruchomieniem wojsk operacyjnych mogą przegrupować się oddziały OTK do rejonów wyjściowych, natomiast wojska inżynieryjne, kolejowe są w gotowości do budowy zapasowych przepraw na przeszkodach wodnych oraz odbudowy uszkodzonych odcinków linii kolejowych.

W wypadku jeżeli rozpoczęcie przegrupowania zbiegło się z wybuchem wojny konwencjonalnej, wówczas nieprzyjaciel będzie prawdopodobnie dążyć do zniszczenia zasadniczych obiektów komunikacyjnych w celu nie-dopuszczenia do wprowadzenia wojsk do planowych rejonów wyjściowych lub wejścia do bitwy.

Wybuch wojny stanowi dla sztabu okręgu początek zasadniczych działań operacyjno-obronnych, które najczęściej w wojnie konwencjonalnej ograniczą się do usuwania skutków uderzeń środków napadu powietrznego na obiekty komunikacyjne, środki OPK, składy i magazyny itp., bądź też do organizacji działań przeciwdesantowych lub przeciwdywersyjnych. Oczywiście proces pracy dowództwa i sztabu w takiej sytuacji ulegnie poważnemu skomplikowaniu. Poważne trudności wystąpią przy ustalaniu dokładnej sytuacji i zadań wymagających bezzwłocznego rozwiązania po wykonanych uderzeniach środków konwencjonalnych i sił niekonwencjonalnych.

We wszystkich wypadkach, z chwilą wybuchu wojny dowództwo i sztab okręgu powinno:

- określić rozmiary zniszczeń spowodowanych środkami klasycznymi zwłaszcza na obiekty komunikacyjne /przeprawy, wiadukty, węzły łączności, porty itp./, ocenić jakie siły i środki są potrzebne do usunięcia zniszczeń;

- ocenić sytuację z punktu widzenia aktywnego działania sił specjalnych, desantów powietrznych lub morskich i band reakcyjnego podziemia;

- ocenić zdolność wojsk okręgu, sił i środków układu terytorialnego i funkcjonalnego do wykonania zadań wynikających z powstałej sytuacji;

- ocenić w jakim stopniu wytworzona sytuacja narusza plan przegrupowania, zorganizowane uprzednio współdziałanie i w jakim stopniu wymagane są zmiany, które należy uwzględnić.

Wymienione problemy należy rozpatrywać w ścisłym powiązaniu z sytuacją powstałą na froncie zewnętrznym i z charakterem działania wojsk operacyjnych na obszarze okręgu.

Oczywiście wyjaśnienie i rozpatrzenie całokształtu sytuacji wynikłej z działania nieprzyjaciela na obszarze okręgu w połączeniu z frontem zewnętrznym będzie bardzo złożone. Sytuacja na obszarze okręgu wojskowego poznawana będzie stopniowo w miarę napływu informacji, dlatego nie czekając na pełne wyjaśnienie sytuacji interesującej okręg, należy odpowiednio reagować, odtwarzając równocześnie dowodzenie, współdziałanie, kierując siły inżynieryjne do odbudowy lub budowy przepraw, systemu łączności i innych obiektów komunikacyjnych, a BWOWewn., WOP, szkoły oraz jednostki zapasowe do innych zadań, takich jak: działania przeciwdywersyjne lub przeciwdesantowe.

Działania przeciwdywersyjne rozwijać się będą raczej stopniowo i w związku z tym siły i środki angażowane do tego rodzaju działań będą wprowadzane stosunkowo wolno. Jako pierwsze do walki z siłami dywersyjnymi wchodzą załogi obiektów wojskowych, gospodarczych wraz z terenowymi i zakładowymi oddziałami samoobrony, a następnie wojska układu terytorialnego. W następnej kolejności, gdy uprzednio wymienione siły i środki nie były w stanie zlikwidować potęgującego zagrożenia dywersyjnego, są wprowadzane do walki w rejonie głównego zagrożenia obiektów komunikacyjnych i innych - siły manewrowe okręgu wojskowego.

Właściwe i ekonomiczne wykorzystanie kolejno wprowadzanych do walki sił i środków zależy w dużym stopniu od szybkiego i terminowego rozpoczęcia działań przeciwdywersyjnych przez układ terytorialny. Decyzje te powinny być podjęte przez układ terytorialny jeszcze przed wykonaniem przez przeciwnika aktów dywersji.

Użycie jednostek okręgowego podporządkowania z uwagi na istniejące znaczne zagęszczenie terenu siłami układu terytorialnego będzie wyjątkowe, a w wypadku ich wykorzystania mogą działać w sposób rozśrodkowany lub zmasowany. Decydować będzie tu przede wszystkim skuteczność działania organów rozpoznania specjalnego. Jeśli organa te panują w terenie i tym samym zdobywają na czas wiadomości o ruchach i miejscach przebywania lub bazowania sił dywersyjnych - wówczas celowe jest wykorzystanie jednostek okręgu w sposób rozśrodkowany. Oznacza to przydzielenie jednostkom tym i podległym im pododdziałom rejonów działania w obszarze największego zagrożenia dywersyjnego. Jednostki te wykorzystując swoją ruchliwość oraz dane organów rozpoznania specjalnego likwidowałyby lub ujmowały umiejscowione siły dywersyjne przez ich okrążenie lub działanie pościgowe.

Jeśli natomiast organa rozpoznania specjalnego z różnych względów /terenowych, demograficznych i innych/ nie są w stanie umiejscowić sił dywersyjnych ani uzyskać bardziej dokładnych danych, poza zdobyciem wiadomości o działaniu lub bazowaniu sił dywersyjnych na określonym obszarze, wówczas wskazane jest użycie jednostek okręgu w sposób scentralizowany w celu prowadzenia zmasowanych działań rozpoznawczych.

Zmasowane działania rozpoznawcze mogą być również prowadzone w warunkach konieczności sparaliżowania działań sił dywersyjnych na określony czas. Przykładem konieczności organizowania tego rodzaju działań jest zabezpieczenie przemarszu wojsk i dowozu zaopatrzenia do obszaru frontu.

Zmasowane działania rozpoznawcze prowadzone według jednolitej myśli przewodniej dowództwa kierującego operacją charakteryzuje jednoczesne użycie większości sił w ustalonym głównym rejonie zagrożenia dywersyjnego kosztem osłabienia nasycenia wojskiem innych rejonów.

W zmasowanych działaniach rozpoznawczych należy oddziałom i pododdziałom przydzielić określone rejony /pasy lub kierunki/ w celu zdobycia wiadomości o nieprzyjacielu, jednocześnie poinformować przegrupowujące się wojska operacyjne o stopniu zagrożenia danego rejonu, a obiekty znajdujące się w rejonie zagrożenia wzmocnić siłami obronnymi.

Równolegle z likwidacją skutków uderzeń środków konwencjonalnych i sił dywersyjnych, może na obszarze okręgu wylądować desant powietrzny lub morski nieprzyjaciela, który w poważnym stopniu zakłóci realizację zadań obronnych okręgu.

Bezpośrednio po wylądowaniu desantu jednostki lotnictwa i artylerii OPK, a jednostki marynarki wojennej w wypadku desantu morskiego - będą izolować i blokować rejony lądowania od dopływu dalszych rzutów desantu oraz środków materiałowych i technicznych z jednoczesnym podaniem danych o desancie do sztabu okręgu.

Z sił lądowych jako pierwsze do walki wejdą terenowe i zakładowe oddziały samoobrony oraz wojskowe załogi ochronne jednostek terytorialnych i okręgowych tych obiektów, które zostaną zaatakowane przez nieprzyjaciela w pierwszej kolejności. Następnie zaś siły te mogą być wzmocnione przez bataliony i pułki oraz inne jednostki wojsk OTK, które znajdą się najbliżej rejonu lądowania desantu. Zasadniczym celem działań tych sił powinno być niedopuszczenie przede wszystkim do opanowania takich obiektów, jak: lotniska, porty, ważne węzły komunikacyjne, przeprawy, stacje kolejowe, rejony zastrzeżone itp.

W tym okresie zasadnicze jednostki okręgu przeznaczone do walki z dywersją mogą znajdować się w rejonie wyjściowym lub w rejonie /rejonach/ działań przeciwdywersyjnych. Przejdą one do rejonów bezpośrednich działań na podstawie rozkazu dowództwa OW.

Zadania jednostkom powinny być konkretyzowane w rejonie uprzedniego działania lub w rejonie wyjściowym. Brak decyzji czy bezpośrednich rozkazów zwłaszcza siłom i środkom znajdującym się w rejonie lądowania desantu, nie zwalnia ich od obowiązku podjęcia aktywnej walki z nieprzyjacielem. Bezczynność tych sił jest nie dopuszczalna. Zadaniem dowództwa i sztabu okręgu będzie umiejętne koordynowanie tych walk, podjętych często przez poszczególne siły i środki z własnej inicjatywy, samorzutnie, i potęgowanie ich wysiłków przez skuteczne kierowanie w rejon działania świeżych sił.

Ważnym zadaniem jest ustalenie składu i wydzielenie grupy operacyjnej z dowództwa i sztabu OW do walki z desantem nieprzyjaciela.

Grupa operacyjna przejmie dowodzenie siłami i środkami przeznaczonymi do walki z desantem nieprzyjaciela. Wymaga to od GO dokładnego ustalenia zadań i zorganizowania współdziałania, zwłaszcza pomiędzy siłami podporządkowanymi i prowadzącymi już walkę, pamiętając o tym, że nie jest to akt jednorazowy, a będzie uaktualniany w toku trwania działań. Podtrzymanie współdziałania może natrafić na poważne trudności, które wynikną przede wszystkim z tego, że walka przybierze wybitnie gwałtowny charakter, rozpadnie się na szereg ognisk przy braku wyraźnie sprecyzowanego zarysu frontu /linii styczności/, a działania bojowe prowadzone będą równocześnie z kilku kierunków i w kilku rejonach.

Jednostki wojsk okręgu wprowadza się do walki pod osłoną sił układu terytorialnego bezpośrednio walczących z desantem oraz pododdziałów rozpoznania, ubezpieczenia i artylerii wprowadzanych jednostek. Pododdziały artylerii rozwijają się zawczasu na SO w gotowości do osłony ogniem podchodzących zasadniczych sił okręgu, a następnie wsparcia ich walki z desantem nieprzyjaciela.

Nie należy wykluczać, że wejście niektórych jednostek okręgu do walki może być opóźnione w wypadku wykonania przez nieprzyjaciela uderzeń bronią jądrową. Jednostki te będą zmuszone bowiem do likwidacji skutków tych uderzeń, co stworzy nieprzyjacielowi dogodniejsze warunki do swobodnego lądowania wojsk desantu.

Wojska okręgu wchodzą do walki w maksymalnie krótkim czasie, a rozwijanie i przyjmowanie ugrupowania następuje w marszu. Poszczególne jednostki w celu jak najszybszego włamania się w ugrupowanie nieprzyjaciela maksymalnie wykorzystują wykryte luki broniącego się desantu. Działające na tych kierunkach siły i środki układu terytorialnego podporządkowuje się na okres trwania walki jednostkom okręgu. Okres wprowadzenia do walki wojsk okręgu jest dla nieprzyjaciela najodpowiedniejszym momntem do wykonania uderzeń bronią jądrową, zarówno siłami lotnictwa jak i środkami desantu.

W tym celu główny wysiłek rozpoznania wojsk okręgu skupi się na wykryciu w ugrupowaniu desantu środków przenoszenia broni masowego rażenia i uprzedzeniu na czas tych wojsk o grożącym niebezpieczeństwie. Ponadto rozpoznanie to powinno udokładnić rubieże bronione przez desant, ustalić luki w jego ugrupowaniu, rozmieszczenie odwodów i kierunki ich ruchu;zadania te realizują pododdziały rozpoznawcze w ścisłym współdziałaniu z walczącymi siłami układu terytorialnego, zwłaszcza organami rozpoznania specjalnego organizowanymi przez dział wewnętrzny. W razie wykrycia przez pododdziały rozpoznawcze środków napadu jądrowego winny one śmiałym uderzeniem zniszczyć je lub uszkodzić. Do zwalczania tych środków mogą być również wydzielone grupy specjalne, działające na tyłach ugrupowania nieprzyjaciela oraz lotnictwo wojsk OPK, które w zasadzie obezwładnia tego rodzaju cele poza zasięgiem artylerii.

Ześrodkowane siły desantu broniące określonego terenu roz-cina się przez wykonanie uderzeń zbieżnych z kilku kierunków z jednoczesnym izolowaniem sił nieprzyjaciela od opanowanych lub dążących do opanowania przez niego lotnisk /portów/. Ponadto nie dopuszcza się, by przeciwnik umocnił się w dużych osiedlach lub masywach leśnych,oraz odblokowuje się ważne rejony i obiekty.

Uderzenia wykonane na kierunkach zbieżnych ułatwiają nacierającym wojskom wychodzenie na tył i skrzydła poszczególnych zgrupowań nieprzyjaciela, a ponadto uniemożliwiają lądowanie następnych rzutów desantu lub przyjęcie przez niego sprzętu oraz dezorganizują jego system obrony, ognia, łączności i dowodzenia.

W działaniach przeciwdesantowych lotnictwo wojsk OPK może być wykorzystane w ramach przydzielonego limitu lotów bojowych do wsparcia lotniczego. Do tego celu można również użyć lotniczych oddziałów szkolnych oraz śmigłowców wyposażonych w pociski rakietowe. Obiektami działań lotnictwa wsparcia działań przeciwdesantowych będą środki napadu jądrowego, artyleria, odwody, stanowiska dowodzenia i środki radiotechniczne.

Z chwilą stwierdzenia oznak lub początku rozpraszania[xxx/] się desantu w celu wyjścia z walki i przejścia do działań dywersyjnych wojska okręgu przechodzą do zdecydowanego pościgu. W tym celu za każdą wycofującą się grupą nieprzyjaciela wysyła się pododdział pościgowy w składzie zapewniającym rozbicie ściganej grupy. Równocześnie niezaangażowanymi siłami i środkami układu terytorialnego znajdującymi się na obszarach przyległych do rejonu walki z desantem nieprzyjaciela organizuje się system działań zaporowych w celu ograniczenia swobody ruchu drobnych grup desantowych oraz rozbicia lub ujęcia we współdziałaniu ze ścigającymi pododdziałami.

W trakcie realizacji zadań okręgu zarówno na rzecz wojsk operacyjnych, jak i obrony terytorium będzie zawsze istniało zagrożenie bronią masowego rażenia nieprzyjaciela. Wynika to zarówno z koncepcji prowadzenia wojny, jak i oceny możliwości sił zbrojnych NATO na zachodnim TDW. Zmasowane uderzenia jądrowe wykonane na obiekty, zwłaszcza komunikacyjne, będą miały na celu izolację pola bitwy, tworząc strefę zniszczeń i skażeń promieniotwórczych. Podczas tych uderzeń mogą być obezwładnione nie tylko przegrupowujące się wojska, ale i obiekty, których zniszczenie utrudni kierowanie wojskami i administracją terenową. Szczególnie trudna sytuacja powstanie na obszarze okręgu w razie zniszczenia przez nieprzyjaciela przepraw na szerokich przeszkodach wodnych i skażeń obydwu brzegów rzeki. Ponadto na obszar okręgu może być wykonane uderzenie środkami trującymi, wśród których szczególnie niebezpieczne są środki grupy "V". Mogą one powodować długotrwałe skażenie terenu stanowiące istotną przeszkodę dla przegrupowujących się wojsk i dowozu zaopatrzenia. Jeżeli skażenia takie będą połączone ze zniszczeniem obiektów komunikacyjnych, powstaną przeszkody; usunięcie i pokonanie może być dla wojsk bardzo trudne.

Wszystkie uderzenia bronią masowego rażenia lub środkami konwencjonalnymi mogą być wykonane na terytorium okręgu po uprzednim ogłoszeniu alarmu przez sztab w wojskach, obiektach

---

xxx/ Unika np. otwartej walki, działa drobnymi siłami itp.

wojskowych i "cywilnych" lub bez uprzedzenia.

W razie otrzymania danych o niebezpieczeństwie napadu powietrznego sztab okręgu ogłasza alarm na SD oraz w wojskach i na kierunku nalotu. W czasie alarmu sztab okręgu wykorzystując dane z KOPK, WSzW oraz podległych wojsk śledzi rozwój sytuacji i zbiera dane o charakterze i skutkach oddziaływania nieprzyjaciela, składa meldunki przełożonym, oraz informuje sąsiadów i wojska operacyjne, które aktualnie przebywają na obszarze okręgu.

Realizację tych przedsięwzięć organizuje bezpośrednio sztab OW z udziałem współpracujących dowództw i sztab-ów. Konieczność takiego współdziałania wynika z faktu, że te dowództwa i sztaby mają rozwinięty system obserwacji na całym obszarze okręgu, dysponują możliwościami dostarczenia wiarogodnych informacji o zniszczeniach i skażeniach. Oczywiście wyjaśnienie i rozpatrzenie całokształtu sytuacji wynikłej po uderzeniach jądrowych w bardzo krótkim czasie będzie niemożliwe. Sytuacja na obszarze okręgu wojskowego będzie poznawana stopniowo w miarę napływu wiadomości, dlatego nie czekając na pełne wyjaśnienie sytuacji, interesującej okręg, należy odpowiednio reagować, odtwarzając równocześnie dowodzenie i współdziałanie, kierując poszczególne siły do wykonania zadań w danej sytuacji najważniejszych. Najtrudniejsza sytuacja powstanie wówczas, gdy skutki uderzeń jądrowych nieprzyjaciela będą zmuszały do poważnych zmian w zakresie przedsięwzięć organizacyjnych zapewniających dalsze przegrupowanie wojsk operacyjnych. Aby zapewnić wojskom operacyjnym względną swobodę działań na obszarach zniszczonych i skażonych, dowództwo i sztab okręgu wojskowego musi znać aktualny stan tych obszarów, jak i zmiany, jakie będą zachodziły w najbliższym czasie. Ponadto oddziały i związki taktyczne wojsk operacyjnych podchodzące do obszarów skażonych muszą otrzymać maksimum danych o sytuacji na kierunkach swego ruchu.

Otrzymane dane pozwolą oficerom sztabu opracować i przedstawić wnioski z oceny sytuacji, w której przede wszystkim należy określić:

- stopień i charakter porażeń w poszczególnych rejonach;

- możliwości wykorzystania sił do uruchomienia /odbudowy i budowy/ zasadniczych obiektów komunikacyjnych;

- zmiany, jakie należy poczynić w planie przegrupowania wojsk operacyjnych;

- sposób wykorzystania dróg i jakimi siłami i środkami należy zabezpieczyć ruch, odbudowę zniszczonej drogi, gaszenie pożarów itp.;

- pomoc wojskom operacyjnym w zakresie likwidacji skutków bmar;

- jakimi siłami okręg wojskowy udzieli pomocy układowi funkcjonalnemu i terytorialnemu;

- sposób odtworzenia naruszonego systemu dowodzenia i łączności.

Po wypracowaniu i ogłoszeniu decyzji dowódca lub szef sztabu okręgu zleca sztabowi przekazanie zarządzeń do wykonawców.

Przebieg akcji ratowniczej można podzielić na dwa etapy. W pierwszym etapie akcję ratowniczą prowadzą ocalałe wojska i załogi obiektów wojskowych okręgu wojskowego, które znalazły się bezpośrednio w rejonie porażenia lub w jego pobliżu. Prace te będą polegały głównie na gaszeniu pożarów oraz udzielaniu pierwszej pomocy medycznej w ramach samoobrony. Siły, które znalazły się w rejonie porażenia, prowadząc akcję ratowniczą, organizują rozpoznanie oraz przekazują dane do sztabu okręgu.

W drugim etapie wspólnych akcji układu terytorialnego, funkcjonalnego i wojska są wykonane zasadnicze prace remontowo-naprawcze w celu uruchomienia zasadniczych obiektów komunikacyjnych i innych oraz w dalszym ciągu udziela się pomocy ludności poszkodowanej.

Przy rozstrzyganiu zadań związanych z akcją ratowniczą w rejonie porażenia bmar dowództwo i sztab OW powinno wziąć pod uwagę sytuację na odcinku ludności cywilnej. Opanowanie sytuacji w tym zakresie jest najwyższym prawem i obowiązkiem i będzie niezwykle istotne, gdyż wpływa ono w poważnej mierze na właściwą organizację i pełne wykonanie zadań okręgu.

Dotyczyć to będzie przede wszystkim sprawnego realizowania zadań mobilizacyjnych i kierowania nowopowstałych oddziałów i związków do dyspozycji dowództw walczących. Należy również liczyć się z tym, że sytuacja, która powstanie na obszarze okręgu bardzo poważnie skomplikuje i utrudni przeprowadzenie kolejnych mobilizowań i innych zadań. Wymaga to odpowiedniego jej zabezpieczenia ze strony dowództwa i sztabu OW oraz sztabów terenowych. Zadaniem okręgu jest czuwanie nad zapewnieniem ciągłości mobilizacji i przekazanie nowo sformowanych lub przeformowanych jednostek do dyspozycji dowódcy pierwszorzutowej armii wydzielonej ze składu okręgu.

Przedstawione niektóre problemy dotyczące użycia przez nieprzyjaciela bmar, zmuszają dowództwo i sztab do ogromnego wysiłku organizacyjnego w zakresie zabezpieczenia ciągłości przegrupowania wojsk operacyjnych z równoczesnym prowadzeniem akcji ratowniczej.

Akcję ratowniczą podczas przegrupowania wojsk operacyjnych prowadzą wojska operacyjne we współdziałaniu z siłami terytorialnymi i okręgowymi, aby jak najszybciej zakończyć likwidację skutków bmar. Po zakończeniu akcji ratowniczej wojska operacyjne realizują swe poprzednie lub nowe zadania. Ranni i porażeni wymagający specjalnej pomocy medycznej zostają przekazani do szpitali społecznej służby zdrowia bez względu na to, czy to są żołnierze wojsk operacyjnych czy osoby cywilne.

Uszkodzony lub zniszczony w rejonie uderzenia sprzęt przegrupowywanych wojsk ewakuuje się do punktów zbiórki sprzętu uszkodzonego.

Zakres pomocy udzielanej przez siły okręgu, układowi terytorialnemu ustalony jest przez Sztab Generalny i uaktualniany stosownie do sytuacji zniszczeń na dane okręgi oraz możliwości sił i środków będących w dyspozycji wspomnianych szczebli. Ponadto do zadań okręgu na rzecz wojsk operacyjnych w ramach prowadzenia akcji ratowniczej należeć będzie naprawa i utrzymanie obiektów komunikacyjnych, regulacja ruchu itp. Przedsięwzięcia te mają decydujące znaczenie dla ciągłości ruchu i zorganizowanego przegrupowania, nie mniejsze

niż bezpośrednia pomoc wojskom operacyjnym w rejonie wybuchu.

BIBLIOGRAFIA:

1. Biuletyn informacyjny nr 1/68/ nr bibl. 010346.
2. Biuletyn informacyjny nr 5/79/ nr bibl. 012210.
3. Biuletyn informacyjny nr 5/89/ nr bibl. 013198.
4. Biuletyn informacyjny nr 3/82/ nr bibl. 012529.
5. Wykład płk BENTKOWSKI - Operacyjne rozwinięcie wojsk armii i frontu. Nr bibl.010886.
6. Tajna Myśl Wojskowa nr 4 /1967/ nr bibl.012726.
7. Tajna Myśl Wojskowa nr 4 /1968/ nr bibl.013191.
8. Wykład płk NOŻKO - Organizacja i kierowanie obroną obszaru OW. Nr bibl.04334.
9. Materiały na XI Sesję Naukową nr bibl. 012053.
10. Doświadczenia i wnioski z ćwiczenia LATO - 68 nr bibl. 013048.

Odbito 150 egz.

Egz.nr 1-150 bibl.tajna
Wyk.płk WASZKIEWICZ
Druk.K.L.
Nr.ks.02398/02788/WW
Kor.E.Ł. T.K.

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O

im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA AON IM. GEN. BR. K. ŚWIERCZEWSKIEGO
014172
JAWNE
Egz.nr... 1
19152
BIBLIOTEKA AKADEMII SZTABU GENERALNEGO im. gen. broni K. Świerczewskiego
033094

UWAGI DO SKRYPTU NA TEMAT: "ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONA OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO" /nr bibl. 014172/

Z uwagi na zaszłe zmiany w ujęciu niektórych zagadnień w systemie obrony terytorium kraju, a które w skrypcie ujęte zostały według obowiązujących poprzednio zasad, zaszła konieczność ich unowocześnienia. Po drugie - powstaje nowa koncepcja systemu obrony terytorium kraju, która ma być w niedalekiej przyszłości zatwierdzona i wprowadzona w życie. Biorąc powyższe pod uwagę, Katedra OTK doszła do wniosku o konieczności wprowadzenia niezbędnych uwag /poprawek/ do dotychczas obowiązującego skryptu. Po zatwierdzeniu nowej koncepcji opracować aktualny skrypt na powyższy temat.

1. Zabezpieczenie przegrupowania wojsk

Przegrupowanie wojsk może rozpocząć się zarówno jeszcze w okresie zagrożenia jak z chwilą wybuchu wojny. Możliwe jest również, iż wojną wybuchnie w trakcie przegrupowania wojsk. Najwygodniejszą jest - rzecz jasna - sytuacja, pozwalająca na przegrupowanie wojsk w okresie pokoju, z tego też względu należy na nią raczej najmniej liczyć. W sprzyjają - cych warunkach właściwe przegrupowanie wojsk może poprzedzić poprawienie ich dyslokacji, przez ich wyprowadzenie w rejony bardziej dogodne z punktu widzenia planu przyszłych operacji. Zabezpieczenie przegrupowania wojsk na obszarze i przez obszar OW obejmuje:

a/ przygotowanie wg planu Sztabu Generalnego pod względem szkoleniowo-kadrowym, sprzętowym i materiałowym oraz mo - bilizacyjnym i operacyjne rozwinięcie okręgowych elementów ogólnokrajowego systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk;

b/ udział dowództwa i sztabu OW w planowaniu przegrupowania wojsk /ściśle określonych osób z dowództwa i sztabu/, a następnie w kierowaniu ruchem wojsk na obszarze i przez obszar OW;

c/ udział określonych komórek dowództwa i sztabu OW w planowaniu zabezpieczenia przegrupowania i dalszych ruchów wojsk i wojskowych transportów na obszarze i przez obszar OW pod względem komunikacyjnym i inżynieryjnym; materiałowym i medycznym; technicznym, a ponadto pod względem przedsięwzięć operacyjnego i bojowego zabezpieczenia /rozpoznania, OPBMAR, opdywers, opdes, maskowanie itd./.

Oprócz powyższych istotny jest udział OW w zabezpieczeniu przegrupowującym się wojskom łączności, w zabezpieczeniu ścisłej współpracy między wojskami a siłami i środkami pozostającymi w dyspozycji terenowych i centralnych władz administracyjnych i gospodarczych, w zabezpieczeniu wojsk na terenie OW pod względem kontrwywiadowczym itp. Aktualnie obowiązujący model systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk na obszarze kraju nie jest jeszcze ostatecznie wykrystalizowany. System ten stale jest poddawany ostrej krytyce i próbom, ulega ciągle pewnym przekształceniom, ale wciąż nie jest systemem zdolnym zapewnić najwyższą sprawność i zadowolić wszystkich zainteresowanych. Zawiera on w samej koncepcji wiele luk i niedostatków. Ze względów oczywistych nie może on być anulowany tak długo, dopóki nie zostanie ostatecznie wypracowany i eksperymentalnie sprawdzony system inny, być może sprawniejszy i bardziej odpowiadający potrzebom.

Generalnie obowiązujący system kierowania i kontroli ruchem wojsk bazuje na następujących podstawowych założeniach i ustaleniach:

a/ celem systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk jest:
- zapewnienie sprawnego przegrupowania operacyjnych sił zbrojnych PRL na zewnętrzny front wojny;
- zgranie ruchów wojsk własnych z ruchem wojsk sojuszniczych, głównie zaś z ruchem masy wojsk Armii Radzieckiej;
- niedopuszczenie do zakłóceń ruchu wojsk operacyjnych przez ruch wojsk OTK oraz kolumny uchodźców lub rozśrodkowywanej ludności, transporty gospodarcze i zaopatrzeniowe ludności itp.;

b/ system kierowania ruchem wojsk jest niezbędny w okresie ich masowego przegrupowania na obszarze, a przede wszystkim przez obszar kraju na front zewnętrzny, później specjalnie w tym celu rozwinięty system nie jest już konieczny;

c/ system kierowania ruchem wojsk musi być wysoce scentralizowany, realizujący precyzyjnie ustalone decyzje władz najwyższych w układzie międzysojuszniczym i krajowym co do kierunków i terminów ruchu wszystkich kolumn /związków taktycznych, oddziałów, transportów tyłowych i zaopatrzenia, zgrupowań itp./, wynikające z zamierzeń operacyjnych i strategicznych; jednocześnie musi on być dostatecznie elastyczny;

d/ wysiłek systemu musi być skupiony na obszarach i rubieżach szczególnie wrażliwych na uderzenia i zakłócenia, a więc przede wszystkim na rubieżach średnich i dużych rzek oraz granicach sojuszniczych państw.

W okresie przegrupowania wojsk przewozy gospodarcze, pasażerskie itp. mogą być ograniczone lub wręcz wstrzymane. Ale należy pamiętać, że jednocześnie - obok czysto wojskowych - pojawią się inne ogromne potrzeby przewozowe i ruchowe, a przede wszystkim:

- ruch rozśrodkowywanej ludności wielkich ośrodków miejskich na prowincję, obejmujący ewentualnie rzeszę kilku milionów ludzi;
- ruch sił zmilitaryzowanych ratownictwa i odbudowy, liczących w skali kraju wieleset tysięcy ludzi i masę sprzętu z miast do rejonów wyjściowych, położonych wokół tych miast, a niekiedy na dalekie odległości;
- ruch wieluset tysięcy rezerwistów, powołanych w ramach powszechnej mobilizacji do sił zbrojnych i zmilitaryzowanych;
- ruch transportów w ramach rozśrodkowania zapasów materiałów wojskowych i ogólnokrajowych.

Obowiązujący model systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk na obszarze PRL obejmujący następujące zasadnicze i ściśle z sobą współpracujące piony ogniw dyspozycyjnych:

a/ Sztab Generalny i delegowane przezeń w teren centralne grupy kierowania i kontroli ruchu wojsk, sztaby OW czasu "W", komendy stref kierowania i Kontroli Ruchu Wojsk /SK i KRW/. Komendy Stref Kontroli Ruchu Tranzytowego /SKRT/.

Kompetencje tych ogniw najogólniej przedstawiają się następująco:

- na szczeblu Sztabu Generalnego planowane jest w całości przegrupowanie wojsk.
  W porozumieniu z odnośnymi organami sojuszniczymi oraz zainteresowanymi organami KOK, Sztab Generalny kieruje realizacją planu poprzez podległe organa.
  Centralne grupy KiKRW jako ekspozytury Sztabu Generalnego delegowane w teren /do DOW i tam przebywające/ - realizują jego wytyczne i decyzje w zakresie samodzielnego rozwiązywania nagłych sytuacji konfliktowych na marszrutach;
- Dowództwo OW, uczestniczących w opracowaniu centralnych planów przegrupowania i jego zabezpieczenia i odpowiedzialne za przygotowanie, rozwinięcie i funkcjonowanie systemu kierowania ruchem wojsk na obszarze OW realizują plany przegrupowania wojsk i innych sił i środków stosownie do aktualnych decyzji Sztabu Generalnego z uwzględnieniem postulatów dowódców zainteresowanych związków wojsk;
- komendy SKiKRW podległe dowództwom OW, a w ostatniej instancji podlegli im komendanci dróg, przepraw i rejonów przeładunkowych mają również /każde w swoim zakresie/ prawo rozwiązywania nagłych sytuacji kryzysowych w zakresie ruchu kolumn w podobny sposób i z podobnymi ograniczeniami jak dowództwo OW /odpowiednio do zasięgu swego działania/.
  W przypadku porwania się systemu, decyzje mogą przebiegać w układzie Sztab Generalny - Komendy Stref /z pominięciem DOW/, a w trudniejszym przypadku braku łączności ze Sztabem Generalnym DOW zobowiązane jest w całości przejąć kierowanie ruchem wojsk na swym obszarze z własnej inicjatywy, wg własnego i najlepszego rozeznania,

realizując znane sobie zamierzenia i plany przełożonych.

W zakresie komunikacyjnego i inżynieryjnego zabezpieczenia przegrupowania wojsk Okręg Wojskowy uczestniczy lub samodzielnie prowadzi następujące zasadnicze prace:

- studia w celu oceny i ustalenia potrzeb, a także możliwości systemu komunikacji oraz sił i środków zabezpieczenia komunikacji, możliwości i potrzeb rozbudowy komunikacji, gromadzenia materiałów, rozwoju sił i środków budowlanych i naprawczych;
- organizuje szkolenie wojskowych, a na zasadach współpracy także cywilnych, ogniw kierowania oraz sił zabezpieczenia komunikacyjnego i przepraw;
- w ramach przedsięwzięć z zakresu osiągania wyższych stanów gotowości bojowej rozwija ogniwa dowodzenia oraz wojskowe siły i środki zabezpieczenia komunikacji oraz wojska inżynieryjne, a także zabezpiecza rozwinięcie sił zmilitaryzowanych.

W zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk pod względem materiałowym i technicznym oraz medycznym Okręg Wojskowy stosownie do zarządzeń przełożonych, a także własnych ocen i decyzji:

- bierze udział w opracowaniu na szczeblu centralnym planów kwatermistrzowskiego i technicznego zabezpieczenia przegrupowania wojsk, opracowuje własne plany i realizuje wynikające z tych planów zadania o charakterze przygotowawczym, dla realizacji tych zadań przygotowywane są przy udziale OW zarówno siły, środki i zasoby okręgu jak i ogólnokrajowe oraz terenowe;
- w toku działań przy współpracy z władzami cywilnymi kieruje realizacją zadań materiałowego, technicznego i medycznego zabezpieczenia przegrupowania wojsk, skupiając wysiłek własnych i cywilnych sił i środków na wykonanie zadań najważniejszych i decydujących o powodzeniu całości przedsięwzięć.

Zabezpieczenie operacyjne i bojowe przegrupowania wojsk realizowane jest w kompleksie przedsięwzięć tego zakresu. Inaczej mówiąc np. obrona przegrupowujących się wojsk przed

BMR realizowana jest w ramach ogólnej obrony wojsk i obszaru OW przed BMR. To samo dotyczy przedsięwzięć z zakresu rozpoznania, maskowania, obrony przeciwdesantowej i przeciwdywersyjnej itd.

2. Ochrona granic PRL

Ochrona granic PRL należy do obowiązków i kompetencji resortu spraw wewnętrznych i resortu obrony narodowej. Główne zadanie ochrony tych granic spada na wojska ochrony pogranicza. Wojska te dotychczas wchodziły w skład sił zbrojnych pozostających w gestii MON. Od 1.10.71 r. przeszły w podporządkowanie MSW.

Przewiduje się jednak, że w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wybuchu wojny, wojska ochrony pogranicza wejdą w bezpośrednie podporządkowanie odpowiednich DOW. W takim wypadku w skład DOW zostałyby włączone elementy dowodzenia, wydzielone z Szefostwa WOP i tworzące szefostwa WOP DOW. Z tego względu DOW także w okresie pokojowym powinny ściśle współpracować z Szefostwem WOP i odnośnymi związkami WOP oraz zajmować się sprawami przygotowania systemu wzmocnionej ochrony granicy problemami bojowego wykorzystania jednostek WOP.

3. Udział wojsk OW w obronie przeciwdywersyjnej i ochrona obiektów

W skali kraju organem wiodącym, planującym i koordynującym całość wysiłków państwa i społeczeństwa w zakresie obrony przeciwdywersyjnej jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz odnośne organa wchodzące w skład działu politycznego KOK. Są to organa, dla których kompleks zadań obrony przeciwdywersyjnej jest kontynuacją zadań, realizowanych w okresie pokoju w dziedzinie utrzymania porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego oraz w zakresie działalności ideowo-wychowawczej i propagandowo-agitacyjnej.

Tylko MSW ma odpowiednio zorganizowaną w terenie sieć informacyjno-ostrzegawczą, szczegółową znajomość ludzi, terenu, obiektów i możliwości niezwłocznego reagowania na pojawienie się nawet drobnych sił dywersji. W bojowej działalności przeciwdywersyjnej uczestniczą uzbrojone siły innych zain-

teresowanych resortów z tym, że MSW sprawuje nadzór nad ochroną wszystkich obiektów niezależnie od ich resortowej przynależności, z wyjątkiem obiektów wojskowych i chro - nionych przez siły zbrojne, a ponadto w całości odpowia - da za organizację, kierowanie i realizację przeciwdywer - syjnych działań zaczepnych. W obronie przeciwdywersyjnej uczestniczą również siły OW. Ich udział polega na:

a/ zapewnieniu bezpośredniej ochrony wszystkim własnym obiektom /wojskowym/ oraz innym, nie posiadającym wła - snej załogi, a szczególnie ważnym z wojskowego punktu widzenia;

b/ udzieleniu pomocy organom MSW w ich działalności bojo - wej typu manewrowego. Dowodzenie siłami ochrony obiek - tów w skali OW realizowane jest w ogniwach: sztab OW - WSzW - PSzW - pododdział ochrony z ewentualnymi niewiel- kimi wyjątkami /np. siły ochrony SD, które podlegają wprost komendantom ochrony tych stanowisk/.

Bezpośrednimi przełożonymi pododdziałów ochrony są więc w zasadzie szefowie PSzW z wyjątkiem ochrony obiektów użytko- wanych przez określone jednostki wojskowe, w których to przypadkach ochrona należy do obowiązku tych jednostek.

Pododdziały ochrony w swej zasadniczej masie w okresie pokoju nie istnieją. Formowanie ich w zasadzie przygotowane jest na okres mobilizacji. Przewiduje się powoływanie pod - oddziałów w sile od samodzielnego plutonu i kompanii do ba- talionu ochrony. Mniej ważne obiekty mogą być powierzone specjalistycznym, formowanym i uzbrojonym przez wojsko, od- działom samoobrony, które w miarę możliwości powinny być podporządkowane dowódcom pobliskich wojskowych pododdziałów.

W pasie granicznym, większość pododdziałów ochrony obiek- tów formuje się na bazie WOP i wojska te zapewniają bezpoś - rednią ochronę obiektom ważnym z wojskowego punktu widzenia. Ze względu na charakter działalności WOP, na nich spoczywa obowiązek organizacji i prowadzenia przeciwdywersyjnych działań manewrowych /w pasie granicznym organem odpowiedzial- nym za sprawność obrony przeciwdywersyjnej są WOP/.

Na pewnych obszarach bojowa działalność dywersyjna może jednak przerosnąć w działania mające cechy otwartej walki

zbrojnej /np. przejście znacznych sił przeciwnika do działań w rozproszeniu lub tp./. Zajść może konieczność podjęcia działań bojowych na szeroką skalę, przy użyciu znacznych ilości sił i środków wojskowych. Wówczas działania przejmuje od organów MSW wojsko w tym sensie, że:

- dowodzenie akcją obejmuje dowódca wojskowy;
- główne zadanie - niszczenia sił przeciwnika spada na wojska;
- organa i siły, metody działania i działanie sił resortu spraw wewnętrznych, stają się pomocniczymi, mającymi na celu zabezpieczenie działań sił głównych.

W sytuacji takiej obszar objęty działaniami, decyzją KOK lub określonych WKO w porozumieniu z DOW, może być uznany i ogłoszony jako obszar działań bojowych, co pociąga za sobą konsekwencje prawne, a w szczególności:

- przekazanie pełni władzy administracyjnej w ręce dowództwa wojskowego, prowadzącego daną operację;
- operacyjne podporządkowanie mu wszystkich, znajdujących się na danym obszarze sił i środków wojskowych i cywilnych.

Sprawa ta dotychczas prawnie nie jest uregulowana, a pogląd ma charakter wstępny i nieobowiązujący.

W wypadku, gdy obszar OW częściowo lub w całości znajdzie się w strefie tyłów operacyjnych frontu zewnętrznego decyzją MON obrona przeciwdywersyjna tyłów frontu może być powierzona wojskom OTK i dowództwu OW.

4. Ochrona wojsk przed BMR i udział OW w OPBMAR obszaru kraju

Jest to zadanie o podstawowym znaczeniu. Skuteczność jego wykonania w skali państwa i koalicji jest jednym z warunków realizacji wszystkich innych zadań.

Zadania OW w tej dziedzinie są ograniczone do:

a/ wszechstronnego przygotowania /pod względem sprzętowym, kadrowym, szkoleniowym i organizacyjnym/ na podstawie ustaleń centralnych oraz rozwinięcia na obszarze POW i zabezpieczenia sprawnego funkcjonowania jednolitego systemu rozpoznania skażeń, ostrzegania i alarmowania;

b/ stałego prowadzenia prac, mających na celu uodpornienie wojsk i wojskowych obiektów oraz systemów, a także obiektów i systemów ważnych z wojskowego punktu widzenia, współdziałania w tym zakresie z innymi rodzajami sił zbrojnych, stacjonujących na obszarze OW;

c/ zapewnienia sprawnej pomocy wojskom i wojskowym obiektom w dziedzinie ratownictwa technicznego, przeciwpożarowego i sanitarnego oraz ludności i władzom terenowym w tej dziedzinie;

d/ zapewnienia możliwości leczenia rannych i chorych żołnierzy oraz prowizorycznej odbudowy najważniejszych obiektów wojskowych.

Podstawową cechą prac OW w zakresie OPBMAR jest ścisła współpraca z innymi rodzajami sił zbrojnych, władzami i siłami układu terytorialnego oraz organami i siłami pozostającymi w dyspozycji władz centralnych.

Wszechstronne przygotowanie, terminowe rozwinięcie i kierowanie działalnością jednolitego systemu rozpoznania skażeń na obszarze OW jest zadaniem Szefostwa Wojsk Chemicznych OW, współpracującego w tej mierze ściśle z odnośnymi organami KOPK, Marynarki Wojennej oraz władzami cywilnymi szczebla terenowego i centralnego.

Do zadań systemu należy:

- wykrywanie i rozpoznawanie wybuchów jądrowych /miejsca i czas wybuchu, ocena rodzaju i mocy/ oraz uderzeń chemicznych /miejsce i czas oraz rodzaj użytego środka trującego/;
- śledzenie kierunków przesuwania się obłoków radioaktywnych i skażonego powietrza;
- prognozowanie skażeń, określenie stopnia zagrożenia, przygotowanie danych do ostrzegania o skażeniach oraz w pewnym zakresie alarmowania;
- gromadzenie i uogólnianie danych o skażeniach rzeczywistych terenu;
- wykrywanie i określanie stopnia skażenia żywności i materiałów użytkowych oraz innych materiałów zaopatrzenia wojska;
- opracowanie dla odpowiednich organów dowodzenia i kierowania obroną danych o stanie skażeń i prognozowanych skutkach

w celu podjęcia decyzji o ochronie ludności, wojsk i dóbr materialnych przed skażeniami.

Na system wykrywania skażeń składają się:
- organa, tworzące sieć wykrywania uderzeń jądrowych i chemicznych oraz skażeń;
- organa, gromadzące oraz opracowujące dane o skażeniach.

Sieć wykrywania tworzą posterunki i patrole wystawione siłami wojska oraz pozostałych resortów, a także układu terytorialnego.

System organów przeznaczonych do gromadzenia i opracowywania danych o wybuchach jądrowych i skażeniach na szczeblu OW, tworzą rozwijane w razie potrzeby i w trybie alarmowym:
- Ośrodek Analizy Skażeń Okręgu Wojskowego;
- Ośrodki Analizy Skażeń wszystkich WSzW i PSzW;

Przygotowanie, rozbudowa i rozwinięcie oraz zabezpieczenie funkcjonowania na obszarze OW jednolitego systemu ostrzegania i alarmowania należy do pionu operacyjnego, org.-mob. i łączności sztabu OW.DOW współpracuje w tym zakresie z KOPK, IPS oraz właściwymi WKO.

Cały system obejmuje dwa podstawowe elementy:
- organa przekazujące informacje o zagrożeniu;
- ogniwa ostrzegania i alarmujące.

Informacje o zagrożeniu powietrznym - przekazują właściwe komórki analizy sytuacji powietrznej i ostrzegania, usytuowane na SD KOPK poprzez wydzielone radiowe i przewodowe sieci ostrzegania.

Nasłuch w sieci prowadzą /równolegle i niezależnie od siebie mimo różnych szczebli/ ogniwa ostrzega . Na obszarze OW do ogniw takich należy zaliczyć: SD OW, SD WSzW, SD niektórych PSzW, niektóre GOA /garnizonowe ośrodki alarmowania, pracujące w systemie alarmowej zautomatyzowanej łączności operacyjnej/; SD związków taktycznych i oddziałów wojsk OW oraz ważniejszych składnic i ewentualnie innych jednostek okręgowego podporządkowania. Do ogniw prowadzących nasłuch w sieci KOPK na obszarze OW ponadto należy zaliczyć wszystkie SD i SK szczebla centralnego /KOK i jego ogniw, MON, rodzajów

sił zbrojnych itp./. SD związków operacyjnych i taktycznych wojsk operacyjnych własnych i sojuszniczych.

Ogniwa ostrzegania wszystkich szczebli odbierają informacje, a po jej odczytaniu i w razie potrzeby uruchamiają właściwe sobie systemy alarmowe.

Ratownictwo realizowane w rejonach porażenia - to szczególnie istotny element obrony przed BMR.

Ratownictwo - to zadanie przede wszystkim zmilitaryzowanych sił ratownictwa i odbudowy, samoobrony i samoobrony powszechnej. Jednakże siły zbrojne zobowiązane są zapewnić w tym zakresie pomoc własnym jednostkom i obiektom, a ponadto - stosownie do potrzeb sytuacji i aktualnych możliwości - zapewnić pomoc władzom cywilnym, ludności i gospodarce.

Na obszarze OW, najwyższą instancją, zobowiązaną do organizacji pomocy porażonym jednostkom lub wojskowym obiektom, jest DOW i to niezależnie od tego o jaki rodzaj sił zbrojnych chodzi.

Do akcji ratowniczych w rejonach porażenia wojskowych obiektów i jednostek powinny być przede wszystkim wykorzystane siły rażonej jednostki /o ile to jest możliwe/ oraz pobliskie siły samoobrony i zmilitaryzowane, a także znajdujące się najbliżej siły jednostek wojskowych /bez naruszenia stopnia ich zdolności bojowej lub w przypadkach koniecznych - w całości/.

W przypadku rażenia miast i obszarów, na których brak było wojsk i obiektów wojskowych, na wniosek miejscowych władz lub decyzją władz centralnych względnie z inicjatywy DOW, do akcji ratowniczej /niezależnie od sił zmilitaryzowanych i samoobrony/ mogą być skierowane wojska /ekipy awaryjno-ratunkowe pobliskich jednostek lub całe jednostki/. Z reguły kierownictwo akcją ratowniczą powinno spoczywać na władzach terenowych gdy chodzi o rejon porażenia "mieszany". Tylko w przypadkach szczególnych kierowanie akcją powinno spoczywać w rękach dowódców jednostek, a to przede wszystkim wówczas, gdy chodzi o rozległy obiekt czysto wojskowy /np. lotnisko w terenie niezabudowanym, rolniczym/. Potrzeby i rozmach niezbędnych akcji ratowniczych, prowadzonych jednocześnie na obszarze OW, może być ogromny, pochłaniać wszystkie lub

prawie wszystkie możliwości sprzętowe, ludzkie i materiałowe danej części kraju, łącznie z siłami wojskowymi.
U podstaw decyzji DOW zawsze musi jednak leżeć dążność przede wszystkim do zapewnienia państwu i jego siłom zbrojnym możliwości wykonania zadań typu bojowego, zadań orężnych, wykonywanych zarówno na zewnętrznym jak i wewnętrznym froncie wojny. Trzeba jednocześnie widzieć jednak całą głębię związków przyczynowo-skutkowych, które powodują, że nadmierna koncentracja dyspozycyjnych sił na wykonanie zadań bezpośredniego zabezpieczenia działań sił zbrojnych może pociągnąć za sobą skutki zupełnie odwrotne. Na przykład nie dość zdecydowane użycie sił zbrojnych na rzecz pomocy w akcjach ratowniczych w rejonach najgęściej zamieszkałych może okazać się zmarnowaniem dyspozycyjnych sił, gdyż w następstwie druzgocących strat ludności może okazać się, że:
- uzupełnienie wojsk w drodze powoływania rezerw jest zerwane;
- morale i wola walki wśród ludności, a przez wpływ także w siłach zbrojnych - załamane;
- zaopatrywanie sił zbrojnych - sparaliżowane.

W dalszej konsekwencji i już bezpośrednio prowadzi to do klęski także zbrojnej.

5. Planowanie obrony obszaru OW

Działalność DOW w zakresie planowania obrony obszaru jest działalnością długofalową, trwającą stale. Plany i system obrony w każdym OW opracowane i przygotowywane stosownie do ustaleń szczebla centralnego, kształtowane są poprzez wielokrotne, stopniowe, realizowane kolejno, mniej lub bardziej systematyczne zmiany częściowe, dotyczące różnych dziedzin działalności OW i sił zbrojnych.

Z całokształtu planowania operacyjnego w zakresie obrony OW wyodrębniają się dwa zasadnicze kierunki:
- zamierzenia realizowane w czasie pokoju;
- zamierzenia realizowane w czasie wojny.

Punktem wyjściowym tych zamierzeń są jednolite założenia obronne opracowane przez Sztab Generalny, a zatwierdzone przez KOK .

Całość planowania obronnego odbywa się na podstawie:
- założeń doktrynalno-strategicznych PRL;
- dyrektywy Sztabu Generalnego;
- potencjału ekonomicznego i ludnościowego;
- posiadanych sił i środków;
- planu perspektywicznego rozwoju sił zbrojnych OW.

Biorąc najogólniej, należy wyodrębnić trzy funkcje planowania:
- walka zbrojna z przeciwnikiem;
- zabezpieczenie walki zbrojnej;
- zapewnienie egzystencji i przetrwania biologicznego życia narodu.

Dla realizacji wymienionych funkcji, opracowane plany uwzględniają:
- front zewnętrzny - który jest strefą działań wojsk operacyjnych w ramach koalicji;
- front wewnętrzny - obrona zapleczą kraju, która ma charakter narodowy, niemniej powiązana koalicyjnie przy wykonywaniu szeregu zadań /np. zabezpieczenie przegrupowania wojsk sojuszniczych/.

W pracach planistycznych OW, dotyczących obrony obszaru OW /front wewnętrzny/ widzieć należy nie tylko zakres operacyjnej obrony, a również problematykę o charakterze gospodarczym, szkoleniowym, organizacyjno-mobilizacyjnym, jak też ścisłego powiązania w treści z planami operacyjnymi wojsk, wydzielonych w skład zewnętrznego frontu. Jednym z zasadniczych zadań OW czasu "W" jest przecież zabezpieczenie sprawnego wydzielenia, przegrupowania i rozwinięcia wojsk operacyjnych oraz zapewnienie im warunków i swobody działania, ich zaopatrywanie i uzupełnienie.

Wśród zestawu operacyjnych planów, opracowanych w OW na czoło wysuwa się "Zamiar obrony obszaru OW". Jest to jedyny dokument, obejmujący całościowo i koncepcyjnie sprawę obrony i wojennej działalności OW.
Jego rola w całokształcie działalności planistycznej polega na tym, że:
- stanowi on podstawę koncepcyjną wszystkich szczegółowych planów, regulujących działalność OW w zakresie poszczególnych zadań;

- koordynuje i zapewnia wewnętrzną synchronizację treści planów szczegółowych i wszystkich poczynań;
- ukierunkowuje pracę wszystkich komórek /osób/ zaangażowanych całościowo lub wycinkowo w działalności planistycznej w skali OW.

Forma dokumentu - dowolna. Praktyka wskazuje na celowość formy opisowej z ilustracją części ustaleń na mapie 1:500 000 /mapa 1:200 000 jest niewygodna, ze względu na jej wielkość, a jej dokładność jest przy tym zbyt duża jak na potrzeby planu ogólnego/.

Układ treści planu jest również dowolny rekomenduje się jednak układ następujący:

1. Ocena zagrożenia obszaru i wojsk OW.
2. Ogólna ocena możliwych skutków oddziaływania npla na obszar OW.
3. Cel obrony obszaru OW.
4. Zamiar ogólny obrony OW, w którym wyraźnie powinno być określone na wykonanie jakich zadań, w poszczególnych przewidywanych okresach rozwoju działań i sytuacjach, skupia DOW wysiłek wszystkich dyspozycyjnych i dostępnych sił i środków.

Następnie powinien być sformowany zamiar wykonania każdego z zadań ciążących na OW.

5. Zestawienie dyspozycyjnych i dostępnych sił i środków oraz zamiar ich wykorzystania w przestrzeni i w czasie.

Na załączonej mapie należy przedstawić:

- granice administracyjne;
- ocenę zagrożenia;
- położenie dyspozycyjnych i dostępnych sił i środków;
- ideę i marszruty manewru /przegrupowania/ wojsk operacyjnych w granicach OW oraz wykorzystania wojsk OW czasu "W".

Rodzaj planów szczegółowych ustala odpowiednia instrukcja Sztabu Generalnego. Nie wnikając w treść tych ściśle tajnych ustaleń najogólniej można stwierdzić, że praktyka ćwiczebna wskazuje na konieczność opracowania planów realizacji poszczególnych zadań, ciążących na OW.

Sztab okręgu w zakresie obrony opracowuje:
- zamiar obrony obszaru Okręgu Wojskowego;
- plan mobilizacji wojsk i osiągania gotowości;
- plan zabezpieczenia rozwinięcia i funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia;
- plan zabezpieczenia łączności;
- plan ochrony granicy państwowej;
- plan ochrony obiektów i użycia wojsk w walce z dywersją;
- plan technicznego zabezpieczenia komunikacji i organizacji systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk;
- plan rozwinięcia i działania systemu wykrywania skażeń;
- plan walki z desantami przeciwnika;
- plan materiałowo-technicznego i medycznego zabezpieczenia;
- plan zabezpieczenia kontrwywiadowczego;
- plan maskowania;
- plan wykorzystania koszar;
- plan OPBMAR wojsk i udział wojsk w OPBMAR układu terytorialnego.

Dokumentacja planowania operacyjnego opracowana przez sztab Okręgu Wojskowego podlega akceptacji Ministra Obrony Narodowej.

OPRACOWAŁ:

płk W. LEWONOWSKI

Wyk. w 150 egz.
Egz. nr 1-150 bibl. tajna
Wyk. Lewonowski, płk
Druk JD, dn. 8.11.71 r.
nr ks. 01734/03076/MW.
kor. HS

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
KADRAMI SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni Stanisława Sosabowskiego
Nr 233094

014172